

קונטרס בר מצוה – תשכ"ח

מאמרים ושיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

נאמרו במלאות ע"ה שנה לבר-מצוה של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע

יוצא לאור במלאות מאה שנה לבר-מצוה של כ"ק אדמו"ר זי"ע

י"א ניסן ה'תרע"ה – ה'תשע"ה

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וחמש לבריאה

מאה שנה לבר-מצוה של כ"ק אדמו"ר זי"ע

פתח דבר

לקראת יום הבהיר י"א ניסן, יום הולדת הקי"ג, ויום מלאות מאה שנה לבר-מצוה של כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע — הננו מוציאים לאור השיחות והמאמרים שנאמרו בי"ב תמוז והתוועדויות שלאח"ז (מלאות שבעים וחמש שנה לבר-מצוה של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ) ה'תשכ"ח (תדפיס מתורת מנחם — התוועדויות כרך נג).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מ"אגרות-קודש", שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ט' ניסן, ה'תשע"ה,
שבעים שנה להסתלקות היולא של כ"ק הרלו"צ ז"ל
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2015 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5775 • 2015

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse
538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

כיון שימי הגאולה הם י"ב וי"ג תמוז — הרי זה גם מחר (י"ג תמוז).

ונוסף לזה, הרי ישנה גם הרשימה הידועה¹ (שחזרה ונדפסה עתה²), שנמשכו ההתוועדויות³ במשך כל השבוע, וגם ביום הש"ק י"ז בתמוז "נדחה", ועד — ע"פ רשימה אחת⁴ — גם ביום שני שלאחרי השבת, ועאכו"כ בשבוע זה.

ובודאי יערכו התוועדות נוספת⁵, והעיקר — התוועדויות שיביאו לידי קביעות עתים בתורה בכלל, ותורה ברכים בפרט, כמבואר במכתב דשנת תרפ"ח⁶, לפני ארבעים שנה,

ויהיו בהצלחה רבה, ובאופן שימשיכו זאת על כל השנה כולה.

(סיום התוועדות י"ב תמוז. ה'תשכ"ח)

(1) שיחת י"ב תמוז ה'ש"ת ס"ב (סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 156).

(2) במאמר "תפילין דמארי עלמא — תרנ"ג" (תאריך ה"פתח דבר" מוצש"ק ג' תמוז, ה'תשכ"ח) ע' 32 ואילך. ולאח"ז בסה"מ תרנ"ג ע' שכה ואילך.

(3) בשנת תרנ"ג, שנת הבר"מצוה של אדמו"ר מוהריי"צ, לפני שבעים וחמש שנים

(4) ב"מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב" ע' 11 (בהוצאת קה"ת, תש"ט. בהוצאת תשמ"א — ע' סד).

(5) ראה גם שיחת י"ב תמוז דאשתקד סס"ג (תו"מ ח"ג ריש ע' 214). וש"נ.

(6) ראה אג"ק שלו ח"ב ע' פ ואילך. וש"נ. שם ע' פ"ז. שם ע' פח.

(המו"ל).

בס"ד. חלק משיחות ש"פ בלק, י"ז תמוז (נדרחה), ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

א. יום הש"ק זה הוא יום השבת שלאחרי י"ב תמוז — יום הולדת כ"ק מו"ח אדמו"ר, וגם יום הבר-מצוה שלו,

— ששייכים זל"ז, כמובן ממ"ש בזהר פ' משפטים¹ שביום הבר-מצוה של כל אחד מישראל אומר לו הקב"ה "אני היום ילידתך"², כיון שביום הבר-מצוה נעשה לאיש, ובלשון הכתוב: "וחזקת והיית לאיש" (וזהו הטעם בפשטות שא' המאמרים שאמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בחגיגת הבר-מצוה של בנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, התחיל בפסוק זה⁴), שהתואר "איש" מורה על ענין המדות, והרי תכלית בריאת האדם היא לברר את מדותיו (וכמשנ"ת בהתוועדות הקודמת⁵).

ובשנים שלאח"ז ניתוסף בו גם ענין הגאולה באופן ש"ראו כל אפסי ארץ"⁶ — בי"ב-י"ג תמוז.

ובכל ענינים אלו נעשית עלי' ביום השבת באופן ד"ילכו מחיל אל חיל"⁷, ו"מעלין בקודש"⁸, כי, ביום השבת נאמר "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם", ופירש התרגום "ואשתכללו", וכפי שמבאר הצ"צ¹⁰ שזהו"ע העלי' והשלימות של כל הענינים שהיו במשך השבוע.

וזהו גם מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר (וכבר נדפסו הדברים¹¹, ונדפס עוד הפעם עתה, יחד עם המאמר תפילין דמארי עלמא¹²), שבשנת הבר-מצוה שלו, נמשכה ההתוועדות דחגיגת הבר-מצוה עד שבת פרשת בלק (לפי רשימה אחת¹³. ולפי רשימה שני¹⁴ — עד יום ב' י"ט תמוז,

10	ראה אוה"ת עה"פ (כרך א — מב, ב ואילך. כרך ג — תקת, א ואילך).	(1) צח, רע"א. קא, רע"א.
11	ראה לקמן הערות 13-14.	(2) תהלים ב, ז.
12	תרנ"ג. — תאריך ה"פתח דבר" מוצש"ק ג' תמוז, ה'תשכ"ח. וראה גם לעיל ע' 3. וש"נ.	(3) מלכים-א ב, ב.
13	שיחת י"ב תמוז היש"ת ס"ב (סה"ש קיץ היש"ת ע' 156).	(4) רשימת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ שנסמנה ברד"ה וחזקת והיית לאיש שנה זו (לקמן ע' 289).
14	ב"מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב ע' 11 (בהוצאת קה"ת, תש"ט. בהוצאת תשמ"א — ע' סד).	(5) ראה ד"ה יהי ה"א עמנו דש"פ קרח (תו"מ חנ"ג ע' 158 ואילך).
		(6) תהלים צח, ג.
		(7) שם פד, ח.
		(8) ברכות כח, א. וש"נ.
		(9) בראשית ב, א.

כדי שיהיו "שבעת ימי המשתה", דכיון שביום א' הי' התענית (נדחה), לא היו יכולים להתוועד, ולכן הוסיפו יום ב'. ובכל אופן, בנוגע לשבת פ' בלק, הנה לפי ב' הרשימות נמשכה ההתוועדות).

ב. וענין נוסף ביום הש"ק זה — שדוחה את הענין ד"צום הרביעי¹⁵, וכידוע הפתגם שאמרו בהתוועדות ההיא¹⁶: "הואיל ונדחה ידחה"¹⁷, היינו, שידחה לגמרי, ועד שיקויים היעוד¹⁸ "והפכתי אבלם לששון", שזהו הענין דאתהפכא (לאחרי הקדמת הדחי', שהיא בבחי' אתכפיא — ככל עניני קדושה שהם בסדר והדרגה, מן הקל אל הכבד, שלכן צ"ל תחילה הענין דאתכפיא, ועי"ז מגיעים אח"כ להעילוי דאתהפכא).

והענין בזה:

"והפכתי אבלם לששון" בעבודה — הו"ע העבודה דבעלי תשובה, שדוקא אצלם ישנו העילוי דיתרון האור מן החושך¹⁹, משא"כ צדיקים, שאצלם יש מלכתחילה רק ענין השמחה.

ולהעיר גם מסיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁰ אודות החלום של אדמו"ר האמצעי, שתוכנו, שענינו של רבינו הזקן הוא — עשיית בעלי תשובה (כפי שענין התשובה התבטא גם בחלום אודות אופן מרוצת המים כו').

וזהו גם כללות הענין דהפצת המעיינות חוצה — שגם מי שנמצא ב"חוצה", צריך להשיבו ולקרבו פנימה, עי"ז שמביאים אליו את המעיינות — מעיין דוקא (למעלה ממקוה), "מים חיים"²¹ (כמבואר במאמרי חסידות²² על הפסוק²³ "מעין גנים באר מים חיים", שגילוי ה"מים חיים" נעשה ע"י חפירה כו'), ובאופן "שכל גופו עולה בהן" (שהרי גם במעייין שאינו צריך להיות בשיעור של ארבעים סאה כמו מקוה, צריך להיות מים שכל גופו עולה בהן)²⁴, כב' הפירושים: שנכלל בהם²⁵, ועי"ז מתעלה על ידם.

15 זכרי' ת, יט.
16 ס"ז (סה"ש שם ע' 157). — נתבאר בלקו"ש חל"ג ע' 156 ואילך.
17 מגילה ה, ריש ע"ב.
18 ירמי' לא, יב.
19 קהלת ב, יג.
20 סה"ש תורת שלום ע' 86. ובארוכה — לקו"ד ח"ד תשנה, ב ואילך.
21 רמב"ם הל' מקוואות פ"ט ה"ח.
22 ראה לקו"ת חוקת סב, ב ואילך. סה"מ עטר"ת ע' תקא ואילך. ועוד.
23 שה"ש ד, טו.
24 עירובין ד, ב. וש"נ. רמב"ם שם רפ"ד.
25 ראה גם תו"מ חמ"ה ע' 240. וש"נ.

וגם ענינו של משיח (שביאתו תלוי' בהפצת המעיינות חוצה²⁶) הו"ע התשובה — שהרי "משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא"²⁷.

וכיון שנשמתו של משיח היא נשמה כללית, שכל הנשמות כלולים בה, וכן בכל נשמה פרטית כפי שהיא בפני עצמה יש בה ניצוץ מנשמת משיח²⁸ [וכמשנ"ת פעם²⁹ בנוגע למ"ש³⁰ "דרך כוכב מיעקב", שיש לתווך בין דברי הגמרא במסכת ברכות³¹ בנוגע לפתרון החלום ע"ד בליעת כוכב, שקאי על איש ישראל, להפירוש הפשוט שקאי על משיח³², כיון שבכל אחד מישראל יש ניצוץ משיח] — הנה אצל כל אחד מישראל צריך להיות (ואכן יש אצלו) ענין התשובה, כמו אצל משיח.

וזהו גם כללות ענין המסירת נפש (שקשור עם חג הגאולה י"ב תמוז) — שהו"ע מסירת הרצון³³.

ג. וכללות הענין בזה — שהגאולה הכללית תלוי' בגאולה הפרטית, והיינו, שע"י ענין התשובה (ענינו של משיח) בעבודתו הפרטית של כל אחד מישראל מצד ניצוץ משיח שבנשמתו, אזי באים לגאולה הכללית ע"י משיח שאתא לאתבא צדיקייא בתיובתא.

ובפשטות — כאמור לעיל ש"כיון דאידיחי אידיחי", שנדחה התענית לגמרי, ויתירה מזה: "והפכתי אבלם לששון", בגאולה האמיתית והשלימה.

* * *

ד. דובר בהתוועדות ד"ב תמוז³⁴ אודות סיפורו של בעל הגאולה ברשימת המאסר³⁵, שבשעה שאסרוהו, הנה עוד בהיותו בהפרוודור שלפני החדר שבו מפחידים את האסיר ע"י דיבורים כו', נתעוררו אצלו מחשבות הפועלות נמיכות הרוח, עד שאור ברק זרח ברעיונו, להתחזק באמונה טהורה ובבטחון גמור באלקים חיים ובזכות אבות הקדושים,

(31) נו, ב. ירושלמי מע"ש ספ"ד.

(32) ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. רמב"ן עה"פ.

(33) ראה תו"א מקץ לו, ב. לקו"ת שלח מח, סע"ד. ובכ"מ.

(34) סכ"ח ואילך (תו"מ חנ"ג ע' 221 ואילך).

(35) לקו"ד ח"ד תרכא, א ואילך. ולאח"ז

בסה"ש תרפ"ז ע' 190 ואילך.

(26) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו. ובכ"מ).

(27) ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(28) ראה מאור עינים ס"פ פינחס.

(29) ראה שיחת ש"פ חו"ב, י"ב תמוז

תשכ"ב בתחלתה (תו"מ חל"ד ע' 102). וראה

גם שם חנ"א ע' 209. וש"נ.

(30) פרשתנו כד, יז.

וכפי שמצויין בהרשימה: "אותיות המחשבה... אבא, אבא קדישא..." ועי"ז בא לידי החלטה שלא להתפעל מהמאסר (ובודאי שלא להפסיק את העבודה שבגללה אסרוהו), ואדרבה: לכוון את המוח והלב לאמר שם פסוקי תורה, פסוקי תהלים, ולחשוב מחשבות ביחוד א"ס ב"ה כו'.

ועי"ז נפעל הענין דאתהפכא, ובלשון הכתוב³⁶: "אשר שלט האדם (דקליפה) באדם (דקדושה, ע"ש אדמה לעליון³⁷, אבל ענין זה גופא הוא) לרע לו", כיון שהכוונה בזה היא להוציא בלעו מפיו כו'³⁸, והיינו, שע"י אמירת פסוקי תורה כו' במקום מסויים ב"שפאליערקע", נגאל מקום זה מהקליפות (אפילו מקליפת נוגה, וכ"ש מג' קליפות הטמאות), ועי"ז נשלם תכלית שלימות בריאת מקום זה (ד' אמות אלו עם הכתלים והגג כו'), ועל זה המתין אותו מקום במשך אלפי שנים³⁹, וכמ"ש בהרשימה, שמי שאמר והי' העולם גזר שביום פלוני ובשעה פלונית יתפלל איש יהודי במקום זה.

ואף שבירור המקום הי' יכול להיות באופן אחר, לא באופן של מאסר, אלא באופן של שחרור כו' — "אין גו' אתנו יודע עד מה"י⁴⁰ מדוע הי' רצון הבורא שכוונה זו תבוא מן הכח אל הפועל ע"י ענין המאסר דוקא.

ה. ובהמשך לזה מספר בעל הגאולה⁴¹, שנזכר אודות מאורע שאירע בקטנותו:

בעת הנסיעה עם אביו בין הרים גבוהים, הנה כאשר עמדו לנוח באחד המקומות, נכנס אביו בבקעה קטנה בין שני סלעים גבוהים והתפלל תפלת המנחה.

ואח"כ הראה על מקום אחד בגובה ההר מרחוק, שנראה כעין חור גדול בסלע העומד בראש ההר, וסיפר, שבשנת תרמ"ד, בעת נסיעתו עם אחיו הרז"א, עמדו לנוח במקום זה, והלכו להתפלל שחרית בגובה ההר, ובכבואם לשם ראו שאין זה רק חור, אלא מערה ארוכה היא וחלולה, ובה סלעים קטנים, מקום טוב לשבת.

ואז ביאר לו אביו, שהשי"ת ברא את העולם באופן כזה אשר כל

39) לקו"ד שם תקצו, ב.

40) תהלים עד, ט.

41) לקו"ד שם תרמ, א ואילך. סה"ש שם

ע' 208 ואילך.

36) קהלת ח, ט.

37) ראה של"ה ג, רע"א. ועוד.

38) ראה תו"מ חל"ט ע' 268. חמ"ו ע'

182. וש"נ.

יהודי יכול לקיים את מצות ה', והי' אם יסע אדם בדרך, ויגיע זמן תפלה, ואסור להתפלל על פני השדה במקום פתוח⁴², לזאת ברא הקב"ה סלעים חלולים כאלו, אשר הם כמו בתים, למען שיוכלו להתפלל שם.

ונתבאר הלימוד מזה — שיכול להיות דבר שנמצא בעולם במשך ה' אלפים תרמ"ד שנים, ועדיין לא הגיע לשלימות בריאתו, עד שכ"ק אדנ"ע ואחיו באו והתפללו שם.

ולהעיר: כשדובר בענין זה בהתוועדות די"ב תמוז, הנה (יש כאלו שלא שמעו את הדברים כלל, אמנם) גם אלו ששמעו את הדברים, חשבו שזהו סתם ענין של דרוש כו'. אבל האמת היא, שזהו ענין גדול, יסוד ושיטה שלימה באמונת ה' (שהופכת עולם שלם) — שיכול להיות שהקב"ה בורא דבר מסויים בעולם כדי שלאחרי ה' אלפים תרמ"ד שנים יוכל יהודי לקיים מצות ה' באופן הראוי!

[ענין זה מובן כבר ממשנ"ת בפירושי המשניות להרמב"ם⁴³ בפירוש מארז"ל⁴⁴ "כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה", אבל אעפ"כ, לימוד הנ"ל לא הי' מדברי הרמב"ם, אלא מהמאורע שאירע אצל כ"ק אדנ"ע, ומאורע זה מורה ומאיר את דברי הרמב"ם, שיראו זאת בדברי הרמב"ם עצמן].

ו. ויש להוסיף ולבאר עוד פרט ברשימה הנ"ל, שלכאורה אינו מובן, דלאו רישא סיפא ולאו סיפא רישא:

בתחילה מסופר שכ"ק אדנ"ע נכנס בבקעה קטנה בין שני סלעים גבוהים והתפלל תפלת מנחה. ואילו המשך הסיפור הוא — שאדנ"ע ואחיו התפללו במערה תפלת שחרית.

והרי תפלת מנחה ותפלת שחרית הם ענינים שונים לגמרי:

תפלת שחרית — זמנה בהתחלת היום, קודם עבודת היום, וכמבואר בחסידות⁴⁵ על הפסוק⁴⁶ "וישכם לבן בבוקר", שאז מאיר בחי' לובן (חסד) העליון, שממנו נמשכת נתינת כח וסיוע לעבודת כל היום (ולא כדעת הטועים שבבוקר קשה יותר, אלא אדרבה כו').

ואילו תפלת מנחה — הרי היא בזמן של גבורות וצמצומים כו'⁴⁷,

45) ראה תו"א ותו"ח ס"פ ויצא. ובכ"מ.

46) ויצא לב, א.

47) ראה זח"ג קכט, א. קלו, ב.

42) ברכות לד, סע"ב. וראה שו"ע אדה"ז

או"ח ס"צ ס"ה. וש"נ.

43) בהקדמה (ד"ה אח"כ ראה להסתפק).

44) ברכות ו, ב. וש"נ.

וזהו שיצחק תיקן תפלת מנחה⁴⁸, כי ענינו של יצחק הו"ע הגבורה והצמצום כו'⁴⁹.

וכן הוא בפשטות הענינים — שתפלת מנחה היא באמצע היום, בשעה שעוסק בעניני העולם,

והרי גם כאשר עושה זאת ע"פ הוראת התורה: "ששת ימים תעבוד"⁵⁰, כמארז"ל⁵¹ "זו מצות עשה", ו"הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁵², ועושה זאת באופן ש"תורתך קבע ומלאכתך עראי"⁵³, ורק באופן ד"גייע כפיך"⁵⁴, "כפיך" דייקא, אבל לא הראש⁵⁵ [וכפי שרואים במוחש מה שקורה — רח"ל — אצל אלו שחושבים שמוטב להרבות להכניס את הראש בעניני העסק מתוך ערמוניות ("שווינדלעריי")]] — הרי בכל זאת יש צורך בענין של יגיעה ("גייע כפיך"), וכמ"ש⁵⁶ "בזעת אפך תאכל לחם", ובמצב כזה אינו יכול ללמוד תורה כדבעי, כמ"ש הרמב"ם בהל' דעות⁵⁷ ש"אי אפשר שיבין או ידע דבר מידיעת הבורא והוא חולה כו'".

[ואף שיכול ללמוד לגירסא (נוסף לכך שגם אז חקוקה התורה אצלו במוח הזכרון)⁵⁸], הרי ידוע שמי ששייך ללימוד התורה לעיונא, ולומד רק לגירסא, אין זה נחשב אצלו ללימוד התורה⁵⁹].

ואז נדרשת העבודה שנפש האלקית תפעל על נפש הבהמית והגוף (שמלוכשת בהם) להפסיק באמצע העסק בעניני העולם ולהתפלל מנחה, ובגלל זה גדלה ביותר מעלת תפלת המנחה, כמבואר בארוכה בדרושי חסידות⁶⁰ בפירוש מארז"ל⁴⁴ "לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה".

וכיון שתפלת מנחה ותפלת שחרית הם ענינים שונים לגמרי — מהו הקשר והשייכות ביניהם בסיפור הנ"ל, שמתחיל בתפלת מנחה ומסיים בתפלת שחרית?

55) ראה לקו"ת שלה מב, ד. חוקת טו, ג.

ובכ"מ.

56) בראשית ג, יט.

57) רפ"ד.

58) ראה לקו"ת ס"פ קדושים. ובכ"מ.

59) ראה תו"מ חמ"ט ע' 45. וש"נ.

60) ראה אוה"ת נ"ך מלכים-א ס"ע עא

ואילך. וש"נ. סה"מ תרצ"א ס"ע ריא. וש"נ

(נעתק ב"היום יום" כב אדר א).

48) ברכות כו, ב.

49) ראה סה"מ עת"ר ע' רנג. ע' שכו.

תני"ד ע' רלו. ועוד.

50) יתרו כ, ט. ועוד.

51) מכילתא — הובאה בדרשות ר'

יהושע אבן שועב פ' וישב, ובס' מנחה בלולה.

וראה לקו"ש ח"י ע' 245 הערה 20. וש"נ.

52) ברכות לה, ב.

53) רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ז.

54) תהלים קכח, ב.

ז. אך הענין הוא, שזה גופא שהאדם יוכל לפעול בעצמו שיונח אצלו שיתכן שהקב"ה ברא דבר מסויים בעולם כדי שלאחרי ה' אלפים תרמ"ד שנים יוכל יהודי להתפלל תפלת שחרית כדבעי, ואז תושלם תכלית בריאתו — שבשביל זה צריכים להפוך עולם שלם (כנ"ל ס"ה) — הרי זה דוקא לאחרי שישנו אצלו הענין דתפלת מנחה:

נתבאר לעיל שתפלת מנחה היא בזמן של גבורות וצמצומים כו', ובאמצע העסק בעניני העולם, ואז צריכה נפש האלקית לפעול על נפש הבהמית להפסיק את העסק בעניני העולם כדי להתפלל תפלת מנחה.

ומובן גודל הקושי בעבודת נפש האלקית לפעול ענין זה על נפש הבהמית — בה בשעה שנה"א עצמה מלוכשת בנה"ב באופן של התאחדות עד שנעשים כמו דבר אחד ממש, כביכול, כמבואר בחסידות⁶¹ שהתלבשות נה"א בנה"ב אינה כמו לבוש שק, אלא באופן שנעשים לאחדים ממש.

זאת ועוד: לא רק לאחרי שהנשמה ירדה ונתלבשה בגוף, אלא עוד בהיותה חצובה תחת כסא הכבוד⁶², ועד לשרשה ומקורה למעלה יותר כו', הרי היא נמדדת כבר לפי אופן נה"ב והגוף וחלקו בעולם שתצטרך לעסוק עמהם, כידוע שנה"א היא לפי אופן נה"ב, ונה"ב היא לפי אופן נה"א⁶³.

ובסגנון של נגלה דתורה — כדברי הגמרא⁶⁴: "אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו", וכדברי המדרש⁶⁵: "איני מבקש לפי כחי, אלא לפי כחן".

ולאחרי כל זה, הנה גם בהיותו באמצע היגיעה בעניני העולם, צריכה נה"א לפעול על נה"ב להפסיק באמצע כדי להתפלל תפלת מנחה. ובכן: לאחרי שישנה העבודה דתפלת מנחה, אזי יכולים לבוא לידי הכרה שהקב"ה בורא דבר מסויים בעולם בשביל כוונה שתושלם לאחרי ה' אלפים תרמ"ד שנים, כשיהודי יפיק ממנו תועלת לצורך תפלת שחרית. ועוד ענין בזה — שע"י הקדמת העבודה דתפלת מנחה ניתוסף עליו בהמשכת בחי' לובן העליון שבתפלת שחרית, שאינה באופן של אתערותא דלעילא מצד עצמה, אלא אתעדל"ע שבאה ע"י אתעדל"ת⁶⁶.

61 ראה גם המשך תער"ב ח"ב ע' אקלו ואילך.

62 ע"ז ג, סע"א. ואילך.

63 זח"ג כט, ריש ע"ב. וראה הנסמן 65 תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.

66 ראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. בנצו"ז לח"א קיג, א.

63 ראה גם המשך תער"ב ח"א פ"ש ובכ"מ.

וזוהו הטעם שדוקא לאחרי תפלת מנחה בין שני הסלעים נתעורר כ"ק אדנ"ע לספר אודות המאורע דתפלת שחרית שבה מודגשת ההכרה הנ"ל.

ח. ויש להוסיף ולהעיר:

בעת מאורע הנ"ל הי' בעל הגאולה נער בן חמש או תחלת שש שנה, כך, שלא הי' שייך ל"עבודה" הנ"ל דתפלת מנחה.

— בודאי לא הי' בעל הגאולה ככל הנערים בגיל זה, שהרי היתה לו זכות אבותיו ואבות אבותיו כו', אשר "ברא כרעא דאבוה" ⁶⁷, ו"בוצין בוצין מקטפי" ידיע" ⁶⁸, אבל אעפ"כ, ע"פ תורה, גיל שש שנים הוא רק התחלת ענין החינוך ⁶⁹. ולכן, גם אצלו היתה התחלת הנחת תפילין רק בגיל י"ב (כמסופר ברשימות ⁷⁰), ולא לפני"ז. וכיון שכך, הרי בהיותו נער בן חמש או תחלת שש שנה, לא הי' שייך ל"עבודה" הנ"ל דתפלת מנחה.

ואעפ"כ, עי"ז שעבודה זו היתה אצל כ"ק אדנ"ע, הרי זה נפעל גם אצל בנו עוד בהיותו נער (שמצד עצמו עדיין לא הי' שייך לזה), שגם הוא יבין וירגיש זאת כפי יכלתו [וע"ד המדובר בהתועדויות שלפנ"ז] ⁷¹ בנוגע לענין החינוך, שאף שחובת החינוך היא על האב, הנה ע"י האב נעשה ענין של חיוב גם על הבן עצמו, ובפרט בנוגע לתלמוד תורה, כמ"ש הרמב"ם ⁷² ש"חייב ללמד את עצמו כשיכיר", וכפי שמבאר הצ"צ ⁷³ ש"גם על הקטן יש חיוב מדאורייתא"], ועד כדי כך פעל הדבר עליו, שכו"כ שנים לאח"ז, בהיותו במאסר, השפיע עליו זכרון מאורע הנ"ל! ונוסף על פעולת כ"ק אדנ"ע על בנו, הרי להיותו נשיא ישראל, פעל זאת גם בנוגע לכל בני" ההולכים באורחותיו, שגם אצלם יהי' שייך ענין זה!

ט. ובהמשך לזה יש לבאר ענין נוסף בהמסופר ברשימת המאסר:

חט"ו ס"ע 130 ואילך.
 (70) ראה תו"מ — רשימת היומן ריש ע' קפט. וש"נ.
 (71) שיחת ש"פ נשא ס"ד (תו"מ חנ"ג ע' 79 ואילך). וש"נ.
 (72) הלי' ת"ת פ"א ה"ג.
 (73) פס"ד — חידושים על הרמב"ם בתחלתו.

(67) ראה עירובין ע, ריש ע"ב. פרש"י כתובות צב, א — ד"ה כבעל. תוד"ה מקמי — יבמות ג, א. יונת אלם רפ"ד. רפ"ב. ע"ח שכ"ג פ"א. עמה"מ שער עולם הבריאה פי"ז. ש"ה קנר, א. "התמים" ח"ג ע' כז. ועוד.
 (68) ברכות מח, רע"א.
 (69) ראה אנציק' תלמודית (כרך טז) ערך חנוך ס"ג (ע' קסח). וש"נ. וראה גם לקו"ש

בנוגע לנסיעה הנ"ל — מספר בעל הגאולה על עצמו⁴¹: "ואני, אם כי חפצי הי' יותר להיות בחברת הרכב, המתעסק עם הארבעה סוסים אשר לו, אבל כו", ומסיים שאעפ"כ התגבר על יצרו: "ולזאת בשעה ההיא לקחתי הסידור וישבתי על אחד הסלעים הקטנים וחזרתי על שיעורי כו".

ולכאורה אינו מובן: לשם מה מספר בעל הגאולה שהי' חפץ יותר להיות בחברת גלון שמתעסק עם סוסים?!

מאורע זה אירע אמנם בהיותו רחוק עדיין מהגיל דמופלא הסמוך לאיש, וכ"ש מבין י"ג שנה — בהיותו נער בן חמש או תחלת שש שנה, שרק הגיע לחינוך, אבל אעפ"כ, אין זה ענין של עילוי, ובפרט כאשר מדובר אודות נער שהוא בנו של כ"ק אדנ"ע, "ברא כרעא דאבוה", ו"בוציץ בוציץ מקטפי ידיע", וא"כ, מהו הצורך לספר זאת?!

ואף שרבינו הזקן כותב בהלכות שבת⁴² ש"קטן .. אע"פ שאינו צריך תשובה כשיגדל, מ"מ, טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה אע"פ שעבר קודם שנעשה בר עונשין", וידוע הפתגם שצריך לידע חסרונות עצמו⁴³ — הרי זה ענין שנוגע אליו, ומהו הצורך לספר זאת לאחרים, לכתוב וגם להדפיס, לדורי דורות (כפתגם הצ"צ⁴⁴ שדבר שבדפוס הוא לדורי דורות), בה בשעה שזהו ענין שפועל חלישות הדעת אצל הקורא?!

י. אך הענין הוא — שכוונת בעל הגאולה בסיפור זה היא ללמד הוראה בעבודת ה':

גם מי שיש לו שייכות לסוסים [כולל גם סוסים שרתומים למרכבה של נשיא הדור, שנוסע בה לנאות-דשא כדי שעי"ז יתוסף אצלו בעבודת ה', שגם הם בכל זאת "סוסים"...], יש בכחו וביכלתו להתגבר על יצרו כו'.

וע"פ האמור לעיל (ס"ח) — גם ענין זה פעל כ"ק אדנ"ע על בנו בהיותו נער בן חמש או תחלת שש שנה, וכן על כל בני ההולכים באורחותיו, וגם כאשר נמצאים באמריקא... שגם כאשר נמצאים במעמד ומצב ששייכים לסוסים, יכולים להתגבר כו'.

אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה ע' נא (נעתק

74) אור"ח סו"ס שמג.

ב"היום יום" כו חשון).

75) ראה סה"ש תרפ"ז ע' 114. תרפ"ח

76) אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' שפב.

ריש ע' 7. תש"ה ע' 42. ה'שי"ת ע' 386.

יא. וגם כאן רואים⁷⁷ עד כמה יש לדייק בדברי רבותינו נשיאינו⁷⁸ — לא רק בכללות הענין, אלא גם בפרטי הדברים, ובודאי יכולים למצוא בהם הוראות לכל אחד מישראל בעבודתו לקונו, ובלשון הידוע⁷⁹: ה"בכך" בנוגע להתכלית ד"את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם"⁸⁰ — כמו בנוגע לפרטים שנתבארו לעיל,

— החל מההוראה מכללות הסיפור שיכול להיות שרק לאחרי ריבוי שנים יבוא דבר מסויים לתכלית בריאתו כדי שיהודי ישתמש בו [וכפי שמצינו גם בנוגע לבנ"י עצמם, שנשמה יורדת לעולם למשך שבעים-שמונים שנה, כדי לעשות טובה ליהודי⁸¹], שיש בזה גם הוראה כללית בנוגע לכמות ואיכות — שריבוי הכמות (כמו ריבוי השנים) אינו תופס מקום לגבי האיכות (תכלית הבריאה); ומזה מובן גם בנוגע לאריכות הגלות (אף שהקב"ה הי' יכול לעשות שלא תהי' אריכות הגלות כל כך, שהרי "מי יאמר לך מה תעשה"⁸²), שאריכות הזמן (כמות) אינה תופסת מקום לגבי תכלית המכוון כו' (איכות) —

ועד"ז בנוגע לפרטים נוספים שלא נתבארו, ו"הפך בה והפך בה כדולא בה"⁸³.

והעיקר — שילמדו ויקיימו הוראות אלו, ללכת באורחותיו כו'.

ועי"ז נזכה לקיום היעודים שנאמרו בפרשתנו: "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל"³⁰, "וישראל עושה חיל"⁸⁴, "וירד מיעקב והאביד שעיר מעיר"⁸⁵, כפירוש רש"י "ועוד יהי' מושל אחר מיעקב .. מלך המשיח", בגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש.

* * *

(81) ראה כתר שם טוב בהוספות סר"ט.
וש"נ (נעתק ב"היום יום" ה אייר).
(82) ע"פ איוב ט, יב.
(83) אבות פ"ה מכ"א.
(84) שם, יח.
(85) שם, יט.

(77) ברשימה נוספת: ואלו שאין עושים
כן — יהי להם אשר להם.
(78) ראה גם תו"מ חנ"א ע' 90. וש"נ.
(79) ראה תו"מ חנ"ג ע' 136. וש"נ.
(80) קהלת יב, יג.

בס"ד. יום ב' ב' פניחס, י"ט תמוז ה'תשכ"ח*

וחזקת והיית לאיש¹, הנה ידוע² שהמאמר שאמר אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ביום השביעי³ דחגיגת הבר מצוה של בנו יחידו כ"ק מו"ח אדמו"ר, י"ט תמוז⁴ תרנ"ג [שמאמר זה הוא סיום וחותם ההמשך תפילין דמארי עלמא⁵ שהתחיל לומר ב"ב תמוז, יום הבר מצוה] היתה התחלתו בפסוק זה. — השייכות דפסוק זה (וחזקת והיית לאיש) לבר מצוה בפשטות היא, ע"פ הידוע⁶ דזה שבן שלש עשרה (דוקא) מחוייב במצוות הוא כי אז דוקא נק' בשם איש. וצריך להבין, דמכיון שבן י"ג שנה נעשה איש (ע"פ טבע), מהי ההדגשה לומר (בחגיגת בר מצוה) וחזקת והיית לאיש. וגם צריך להבין, הרי המעלה דבן י"ג שנה היא שאז נעשה בר דעת⁷, דדעת הוא במוחין, ובפרט לפי המבואר בהמאמר ד"ה איתא במדרש תילים תרנ"ג [שהוא אחד המאמרים שחזר אותם כ"ק מו"ח אדמו"ר בחגיגת הבר מצוה שלון⁸ שהמעלה דבן י"ג שנה היא שאז יש לו עצם המוחין⁹, ומהו הדיוק בבן י"ג שנה בהתואר איש שמורה¹⁰ על המדות.

(* המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ויצא לאור בקונטרס י"ט תמוז — תשמ"ט.

(1) מלכים"א ב, ב.

(2) רשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפסה ב"מפתח מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב" ע' 11 (ובהוצאת תשמ"א — ע' סד), נעתקה במאמר "תפילין דמארי עלמא — תרנ"ג" (קה"ת, תשכ"ח) ע' 32. "מפתח" המאמרים שבריש סה"מ תרנ"ב-תרנ"ג ס"ע VII ואילך. הוספות לסה"מ עם ע' שכה-שכו [קונטרס בר-מצוה תרנ"ג (קה"ת, תש"ס)].

(3) להעיר, שבר מצוה שייך לחתונה (זהר חדש יו"ד, ג. טו, ד), ובחתונה — שבעת ימי המשתה. (4) ח"י תמוז (יום השביעי ל"ב תמוז) הי' אז תענית (נדחה), ולכן הסיום דשבעת הימים הי' ב"ט תמוז (רשימה שבהערה 2). ולהעיר, ש"ט תמוז הוא יום הברית מילה שלו, שזה שייך לבר מצוה — כי "גמר ועיקר כניסת נפש הקדושה הוא ב"ג שנים ויום א' . . ותחלת כניסת נפש זו הקדושה היא . . במצות מילה" (שו"ע אדה"ז אר"ח מהדור"ב סו"ד).

(5) נדפס בקונטרס "תפילין דמארי עלמא" הנ"ל. ומשם — בסה"מ הנ"ל ע' רלג ואילך.

(6) ראה לקו"ש חט"ו ע' 289, ובהנמקן בהערות שם.

(7) ראה אנציקלופד'י תלמודית ערך גדול בתחלתו. וש"נ. וראה קונטרס התפלה פ"ה (ע' 15 ואילך). סה"מ עת"ר ע' קטו. המשך תער"ב ח"ג ע' א'רכז.

(8) נדפס בסה"מ ה'תש"ח ע' 271 ואילך, ומשם בהוספות לסה"מ תרנ"ב-תרנ"ג ע' רעט ואילך. ועי"ש בשוה"ג.

(9) סד"ה הנ"ל תרנ"ג (סה"מ ה'תש"ח ע' 274. תרנ"ג ע' רפב). וצע"ק מפירוש המילות (לאדמו"ר האמצעי) פ"ב. ואכ"מ.

(10) דאדם הוא השם ע"ש השכל ואיש — ע"ש המדות (סה"מ ה'ש"ת ע' 69. וראה גם לקו"ת שה"ש כה, א. סה"מ תרכ"ט ע' קנז. ועוד).

בלקו"ש ח"ד ע' 1117, שגם במוחין שני העינים ד"אדם" ו"איש": מוחין השייכים למדות

ב) והנה בחלק ההמשך שנאמר אז¹¹ מבואר מעלת יוסף על יעקב, דההמשכה שע"י יעקב היא באצילות וע"י יוסף נמשך הגילוי (גם) בכי"ע. נ"יש לומר, דזה שבהמאמר ד"ה וחזקת והיית לאיש מדבר בשבחו של יוסף, שמו הראשון של הבר מצוה, הוא גם בכדי לעורר אותו על העבודה המיוחדת דיוסף להמשיך הגילוי עד למטה מטה]. ובכדי לבאר גודל העילוי של יוסף, מבאר תחלה מעלתו של יעקב, שע"ז יובן גודל העילוי דיוסף שהוא נעלה עוד יותר. ומבאר זה בהקדים מ"ש¹² אתה הוא הוי' לבדך את עשית את השמים גו' ואתה מחי' את כולם, שהם ג' מדריגות¹³. אתה הוא הוי' לבדך קאי על אוא"ס שלפני הצמצום [ומפרט בזה ג' ענינים, אתה הוא והוי'. אתה הוא עצמות המאור, ואומר על זה אתה לשון נוכח, כי העצמות הוא בכל מקום בהתגלות¹⁴, דשם שמים שגור בפי כל. הוא והוי' הם ב' מדריגות בהאור, עצם האור (הוא), והתפשטות האור (הוי'), כמבואר בהמאמר. ואומר על זה לבדך, שאין כאן דבר זולת העצמות, כי כללות האור שלפני הצמצום, גם האור השייך לעולמות (הוי'), הוא כלול בעצמותו ואינו בבחי' מציאות¹⁵]. את עשית את השמים גו' הוא האור כמו שנעשה מקור להתהוות העולמות. ולכן כתיב את עשית את חסר ה', כי האור, גם האור השייך לעולמות (הוי'), כמו שהוא לפני הצמצום, אינו בערך להיות מקור לעולמות, ובכדי שיהי' מקור לעולמות הוא ע"י הצמצום, שנתעלם כל האור ונמשך רק קו קצר ומצומצם. וזהו את עשית את השמים גו' את חסר ה', דזה שהאור נעשה מקור לעולמות (עשית את השמים גו') הוא ע"י שנחסר ונתמעט (את חסר ה'). ואתה מחי' את כולם הוא הקו שעל ידו נמשך חיות לעולמות, לאחר שנתהוו. והיינו, שבהקו שני ענינים, שהוא קו קצר ומצומצם, ומצד זה הוא מהוה את העולמות (מציאות העולמות), ושהמשכתו היא מהאור שלפני הצמצום, ומצד זה הוא ממשיך חיות בעולמות (גילוי אלקות)¹⁶. וזהו שאתה זה (ואתה מחי' את כולם) הוא מלא ה' כמו אתה הראשון (אתה הוא הוי')

— איש, ועצם המוחין — אדם. אבל ע"פ המובא בפנים מד"ה איתא במדרש תילים דכן י"ג שנה יש לו מוחין בעצם — הרי גם לפי ביאור זה הול"ל אדם ולא איש. ועצ"ע.

(11) פי"ב — קונטרס הנ"ל ע' 30 ואילך. סה"מ תרנ"ג ע' רנח ואילך.

(12) נחמ"ט, ו.

(13) בהבא לקמן, ראה גם סה"מ תר"ס ע' מג ואילך. ד"ה בן פורת יוסף עזר"ת (סה"מ

עזר"ת ע' ק"ז ואילך). סה"מ קונטרסים ח"ב רצו, א ואילך. סה"מ ה'תש"א ע' 149. ובכ"מ.

(14) ראה תו"א וירא יד, ב.

(15) וראה המשך תרס"ו ריש ע' קפב, דכללות האור שלפני הצמצום הוא רק יכולת.

(16) להעיר מסידור (עם דא"ח) שער הק"ש (עג, ג"ד) שהגוף דכל נברא הוא מהכלים והנפש

לבדך), כי ענין זה שבהקו שהוא מחי' את כולם, הוא מצד זה שנמשך בו גילוי האור שלפני הצמצום.

ויש לומר, דזהו שמביא בהמאמר (בהמשך לזה שואתה מחי' את כולם קאי על המשכת הקו) הלשון דהתקו"ז¹⁷ והוא נביעו איהו כנשמתא לגופא דאיהי חיים לגופא, בכדי להדגיש, שהכוונה בואתה מחי' את כולם כאן היא לא לענין ההתהוות (אל תקרי מחי' אלא מהוה¹⁸), אלא לענין החיות, כמו שהנשמה מחי' את הגוף¹⁹. וזהו שהקו הוא בריח התיכון, שהוא מבריח ומחבר בחינת אתה הוא הוי' לבדך עם בחי' את עשית את השמים גו', שגם בהעולמות שנתהוו ע"י הצמצום (את חסר ה'), יומשך בהם גילוי אוא"ס הבל"ג שלפני הצמצום (אתה הוא הוי' לבדך).

ג) והנה זה שע"י הקו נמשך הגילוי דאוא"ס שלפני הצמצום בעולמות, מורה שיש בו יתרון גם לגבי האור שלפני הצמצום. דהאור שלפני הצמצום נתעלם ע"י הצמצום, וההתעלמות שע"י הצמצום היא גם באור הבל"ג (שלמעלה מהאור השייך לעולמות), אלא שההתעלמות שבאור זה הוא שנתעלם ונכלל במקורו ואינו מאיר בגילוי בעולמות²⁰. [דזה שמבואר בכ"מ²¹ שלגבי אור הבל"ג אין הצמצום מסתיר, הוא בנוגע להאור (שבידיעתו ית' הוא מאיר בגילוי גם במקום החלל), אבל בנוגע להעולמות (שנתהוו מהצמצום), פעל הצמצום שהאור (הבל"ג) לא יורגש בעולמות²²]. וזה שע"י הקו נמשך הגילוי בעולמות (שגם בעולמות יורגש הגילוי) מורה שיש בו יתרון על האור שלפני הצמצום, גם על אור הבל"ג. וכמו שמבאר בהמאמר²³ דזה שהקו בוקע את חושך הצמצום, שכל בקיעה היא מצד תגבורת²⁴, הוא מפני ששרש המשכתו הוא למעלה גם מהאור

שבו היא מהאורות. וי"ל שעד"ז הוא בנוגע לשני הענינים שבאור הקו — דזה שהוא קו קצר ומצומצם הוא דוגמת ענין הכלים.

17) בהקדמה ("פתח אליהו") יז, א.

18) הובא גם בשעיהו"א פ"ב. ובכ"מ. וראה סה"מ ה'תש"ד ע' 20 בהערה.

19) אבל התהוות הגוף, וגם גידולו אח"כ, היא לא מנשמתו (שעיהו"א פ"ו — פא, א).

20) ראה בארוכה המשך תער"ב ח"ב ע' תקלד ואילך ובכ"מ, דפעולת הצמצום בהאור שלהאיר העולמות היא בהאור עצמו שנעשה בו ירידה והגבלה, ופעולת הצמצום באור הבל"ג היא רק שלא יאיר במקום החלל.

21) המשך תער"ב שם ע' תקצה. סה"מ ה'תש"ד ע' 226.

22) ראה המשך תרס"ו ע' תקא. ובכ"מ.

23) וראה גם סה"מ עור"ת ע' קכא.

24) ראה גם סידור (עם דא"ח) רמח, א.

שלפני הצמצום. ויש לומר הביאור בזה, דזה שהאור שלפני הצמצום א"א שיבוא בגילוי בהעולמות שנתהוו מהצמצום, הוא מפני שהאור (שהוא גילוי) והצמצום (שהוא העלם) הם הפכים. וזה שע"י הקו נמשך הגילוי דאוא"ס שלפני הצמצום, הוא מפני ששרש הקו הוא מת"ת הנעלם²⁵, שכולל ומחבר ההפכים, הגילוי והצמצום.

ועפ"ז יש לבאר שג' הענינים שבהפסוק (אתה הוא הוי' לבדך, אתה עשית את השמים, ואתה מחי' את כולם) שמתחילים בתיבת אתה, שאתה מורה על העצמות (כנ"ל סעיף ב), הם ג' אופנים בגילוי העצמות. אתה הוא הוי' לבדך, הוא גילוי הא"ס והבל"ג דהעצמות, שהוא נמצא בכל מקום ושאינן מציאות חוץ ממנו — אתה הוא הוי' לבדך²⁶. אתה עשית את השמים גו', הוא גילוי כח הגבול שבעצמות (היכולת שלא להאיר²⁷), ולמעלה יותר — הענין דמציאותו מעצמותו, כידוע שהתהוות היש (עשית את השמים גו') הוא רק בכח העצמות שמציאותו מעצמותו²⁸. ואתה מחי' את כולם הוא גילוי הפשיטות דהעצמות שאינו מוגדר בהגדרים דגילוי והעלם ולכן הוא מחבר שניהם כאחד.

וזהו מ"ש ואתה מחי' את כולם, ואתה בתוס' וא"ו, שמורה על הגילוי דעצמות אוא"ס שבקו האמצעי (ת"ת) שמחבר שני ההפכים דחסד וגבורה. וכידוע²⁹ בענין הגדול הגבור והנורא³⁰ שהם בג' הקוין חג"ת, דמ"ש והנורא בתוס' וא"ו הוא כי בת"ת ישנו הגילוי דעצמות אוא"ס שלמעלה מהתחלקות קוין (א-ל עליון³¹), ועי"ז הוא מחבר שני ההפכים דחו"ג. וזהו גם מהביאורים בזה שיעקב (ת"ת) הוא אותיות יבקע³², אז

(25) ראה גם המשך תער"ב ח"א פ' רעג, דענין התגבורת שעל ידו נעשה בקיעת הקו הוא ההמשכה מת"ת הנעלם.

(26) דנוסף לזה שאין שייך שיהי' מציאות ממש (לא הי' מקום לעמידת העולמות) — מכיון שקודם הצמצום נרגש בגילוי שהעצמות הוא בכל מקום, אין שייך שיהי' גם מציאות דאור (אף שהאור הוא גילוי המאור ולא מציאות ממש), וכנ"ל ס"ב שהאור שלפני הצמצום הוא כלול בעצמותו.

(27) ראה המשך תרס"ו ע' קפח ואילך.

(28) אגה"ק ס"כ (קל, סע"א ואילך). ולהעיר מהמבואר בכ"מ, דזה שאת עשית גו' הוא בסמיכות לאתה הוא הוי' לבדך, הוא כי התהוות היש היא בכח העצמות (סה"מ תרפ"ו ע' לה. תרפ"ח ע' קעג. תרצ"ט ע' 231. ועוד).

(29) לקר"ת ואתחנן ח, א"ב. סידור (עם דא"ח) שער הלולב רסב, א. שער החנוכה רעג, ד. סה"מ תרס"ה ע' נו ואילך ושם (ע' נח) בנוגע להקו.

(30) עקב י, יז. נחמי"ט, לב. תפלת העמידה בתחלתה.

(31) שבתפלת העמידה בא בהמשך ל"הנורא".

(32) בלקר"ת צו (ח, סע"ד) מציין לע"ח של"א ספ"א, ולפנינו הוא בשער לב (שער הארת

יבקע כשחר אורך³³, כי זה שהאור (אור הקו) בוקע את חושך הצמצום (ונמשך גם בעולמות שנתהוו מהצמצום) הוא מפני ששרש המשכתו הוא מת"ת (הנעלם), מדתו של יעקב.

ד) והנה ידוע שהמשכת הקו מסתיימת באצילות³⁴, וכמבואר בהמאמר³⁵, דזה שיעקב (אותיות יבקע, בקיעת הקו) הוא בריח התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה³⁶, הוא מקצה השמים דלעילא עד קצה השמים דלתתא. דקצה השמים דלתתא הוא סוף האצילות. ובכדי שיהי' הגילוי גם בבי"ע, הוא ע"י יוסף, כמ"ש³⁷ ויוסף הוא השליט על הארץ, שע"י יוסף נמשך הגילוי בארץ, בי"ע. וזהו אלה תולדות יעקב יוסף³⁸, דיוסף ממשיך הגילויים דיעקב שיאירו בבי"ע. וע"ד ההפרש בין האבות ומתן תורה (דיוסף שייך למתן תורה, כי מתן תורה הי' ע"י משה שמשה ויקח משה את עצמות יוסף עמו³⁹), דהמשכה שע"י קיום המצוות דהאבות היתה באצילות, ובמ"ת נתחדש שיומשך הגילוי גם בבי"ע⁴⁰.

והנה מזה שאומר בהמאמר שיוסף ממשיך הגילויים דיעקב שיאירו בבי"ע, משמע, דזה שיוסף ממשיך הגילוי בבי"ע הוא לפי שיוסף הוא תולדות יעקב, היינו שעל ידו מתגלה הפנימיות דיעקב אותיות יבקע. כי מצד ענין הבקיעה (דאמיתית ענין הבקיעה הוא שאין בה מדידות והגבלות) אפשר להיות המשכה גם בבי"ע, אלא שענין זה דיעקב (יעקע) נתגלה ע"י יוסף.

ויובן זה ע"פ הידוע⁴¹ דהטעם על זה שהמשכת הקו מסתיימת באצילות, הוא כי הכוונה בהמשכת הקו היא שהאור יהי' בהתלבשות,

המוחין). וראה ע"ח שער הכללים פ"י [ושם הובא הפסוק דלהלן]. זוהר הרקיע (לזח"ג קד, א) קעז, ב.

(33) ישעי' נח, ח. וראה זח"ג קד, א: יעקב אמר אז יבקע כשחר אורך.

(34) דזה שהארת הקו שבהכלים דמל' דאצילות בקע הפרסא עמהם ומאיר בהם בבי"ע כמו באצילות (אגה"ק שם — קלא, ב) — זה מאיר "בהם" דוקא, בהכלים דמל' דאצילות, אבל לא בבי"ע עצמם (המשך תרס"ו ס"ע כא).

(35) וכ"ה בסה"מ עזר"ת ע' קכא ואילך. וראה גם בהנסמן בלקו"ש חט"ו ע' 436 הערה 28.

(36) זח"ב קעה, ריש ע"ב. תניא פי"ג (יט, א).

(37) מקץ מב, ו.

(38) וישב לז, ב. וראה בהנסמן בלקו"ש שם.

(39) בשלח יג, יט.

(40) תו"א יתרו סח, א (הובא בהמאמר שם). ובכ"מ.

(41) המשך תער"ב ח"א פקכ"ט. סה"מ ה'תש"ג ס"ע 131 ואילך.

והתלבשות האור יכולה להיות רק בהענינים (כלים ועולמות) שהם אלקות. ובכדי שתהי' המשכת וגילוי הקו בבי"ע הוא ע"י המשכת אור הסובב, שבכללות הוא האור שלפני הצמצום, ובהאור שלפני הצמצום גופא — אור הבל"ג (שלמעלה מהאור שלהאיר העולמות). וי"ל הביאור בזה, כי אור הבל"ג, מכיון שלגביי אין הצמצום מסתיר, הוא מאיר בגילוי (גם לאחרי הצמצום) בכל מקום, גם בבי"ע, אלא שזהו רק בידיעתו ית' ובהעולמות אין זה נרגש (כנ"ל סעיף ג), וע"י שמאיר בהקו מהאור שלפני הצמצום, נעשה גם הקו באופן כזה, שהוא נמשך ומתגלה גם בבי"ע.

ועפ"ז יש לבאר ההפרש בין הבקיעה דיפקב אותיות יבקע (כמו שהוא מצד עצמו) להבקיעה דיפקב אותיות יבקע כמו שנתגלה ע"י יוסף, שהבקיעה דיפקב (מצד עצמו) היא פריצת⁴² וביטול הגדרים דגילוי וצמצום [ע"י גילוי הפשיטות (ת"ת הנעלם) שאינו מוגדר בגדרים אלה], ועי"ז נמשך הגילוי (גם) בעולמות שנתהוו מהצמצום. אבל עדיין נשארו הגדרים שבענין הגילוי עצמו, החילוק בין הגילוי שבבחינת סובב והגילוי שבבחינת התלבשות, שהגילוי שבבחינת סובב הוא בכל מקום והגילוי שבבחינת התלבשות יש בו מדידה והגבלה⁴³ שהוא יכול להיות רק בענינים שהם כלים לגילוי. והבקיעה דיפקב אותיות יבקע כמו שנתגלתה ע"י יוסף היא פריצת וביטול גם דהגדרים שבענין הגילוי גופא, שגם הגילוי שבבחינת התלבשות יכול להיות בכל מקום.

(ה) **ועפ"ז** יש לבאר גם מ"ש בהמאמר⁴⁴ דהטעם על זה שהגילוי בבי"ע הוא דוקא ע"י יוסף הוא כי יוסף הוא בחי' יסוד (גמר ההשפעה) ועיקר התענוג והשמחה הוא בגמר ההשפעה, כמבואר שם בארוכה. ולכן דוקא ע"י יוסף נמשך הגילוי בבי"ע. וצריך להבין מהי השייכות דענין הגילוי בבי"ע להתענוג והשמחה שבגמר ההשפעה, ולמה אינו מספיק (בשביל גילוי זה) התענוג והשמחה שבתחלת ואמצע דההשפעה. ויש לומר הביאור בזה, דמעלת התענוג והשמחה שבגמר ההשפעה [שהכוונה כאן בגמר ההשפעה היא לזה שהשפע נתקבל בכי טוב אצל המקבל⁴⁵] הוא שהתענוג מגיע בהעצם שלמעלה משרש ההשפעה,

(42) להעיר, שביעקב כתיב ופרצת (ויצא כח, יד. שבת קיח, ב).

(43) כ"ה הלשון במקומות שבהערה 41.

(44) וכ"ה בסה"מ עזר"ת ע' קכא.

(45) ראה בהמאמר שהוא כמו אדם שמכין סעודה בשמחת בנו ומזמין קרואים לאכול, דעיקר שמחת ותענוג הבעל שמחה הוא בגמר הסעודה "לאחר שכבר אכלו הקרואים כו' ומקבלים תענוג גדול מכל מה שאכלו ושבעו", ו"מזה מקבל בעל הסעודה עיקר התענוג".

וכידוע⁴⁶ בענין סוף מעשה במחשבה תחלה⁴⁷, דסוף מעשה הוא קבלת ההשפעה, וזה מגיע במחשבה תחלה, היינו בהתחילה שלפני (ולמעלה מ)תחלת המחשבה, שרש ההשפעה. ולכן דוקא ע"י התענוג והשמחה שבגמר ההשפעה נעשה פריצת וביטול גדרי הגילוי (השפעה), ועי"ז, גם הגילוי שבבחינת התלבשות (גילוי הקו) מתגלה גם בכי"ע.

ו) **וממשיך** בהמאמר, דזהו מ"ש בשל"ה⁴⁸ דיעקב הוא תפילין של ראש ויוסף הוא תפילין של יד, כי ע"י תפילין של ראש נעשה החיבור (תפילין מלשון התחברות) דאוא"ס המאציל עם הנאצלים, שממשיך תוספות אור באו"א ובז"א דאצילות, וע"י תפילין של יד שהוא במלכות [כמ"ש⁴⁹ וקשרתם לאות על ידכה, יד כהה⁵⁰, דיד כהה היא המלכות] נעשה החיבור דאוא"ס (גם) עם הנבראים. [דזהו מה שתש"ר נק' בשם פאר⁵¹, כמו תכשיט שהאדם מתקשט בו⁵², ותפילין של יד⁵³ הם רק לבוש, כי ביי"ע הם לבושים וע"ס דאצילות נק' בשם תיקונין⁵⁴, דתיקונין הוא כמו תכשיטים⁵⁵]. וזהו שיעקב הוא תש"ר ויוסף תש"י, כי יעקב הוא בריח התיכון שמבריח אוא"ס עם הנאצלים, ויוסף הוא מחבר [בן פורת יוסף⁵⁶, פורת אותיות תופר⁵⁷, תופר ומחבר] אוא"ס עם הנבראים.

וצריך להבין, דכיון שבכדי שתהי' המשכה בכי"ע צ"ל תחלה ההמשכה באצילות, למה מקדימין הנחת תש"י לתש"ר. ויש לומר הביאור

46 ראה בארוכה ד"ה השם נפשנו בחיים תשכ"ד (נעתק בקיצור בלקו"ש ח"ו ע' 19 הערה 57). וראה גם תר"ח ד"ה ויגש פ"בג (פט, סע"א ואילך). המשך תע"ב ח"ב ע' א"כב.
 47 פיוט "לכה דודי".
 48 חלק תושב"כ פ' ויחי (שה, א).
 49 ואתחנן ו, ח.
 50 מנחות לז, א. זח"ג רסט, א.
 בואתחנן שם: "ידך". ודרשת חז"ל שם היא כנראה עה"פ (בא יג, טז) והי' לאות על ידכה. אבל כ"ה בזח"ג שם. וכ"ה בר"ה תפילין דמארי עלמא הנ"ל. וראה בניצוצי זהר שם.
 51 כמ"ש (יחזקאל כד, יז) פארך חבוש עליך — ברכות יא, א. זח"ג רל, ב. — הובא בר"ה תפילין דמארי עלמא הנ"ל (קונטרס הנ"ל ע' 3. סה"מ שם ע' רלג).
 52 ראה ד"ה הנ"ל שם, ובהנסמן שם.
 53 שלא כתיב בהם "פאר".
 54 תיקו"ז שבעה ע"ז 17.
 55 ראה בארוכה ד"ה הנ"ל פ"ב (קונטרס הנ"ל ע' 8. סה"מ שם ע' רלו ואילך). הגהות לד"ה פתח אלי' תרני"ח ע' ד. ובכ"מ.
 56 ויחי מט, כב.
 57 תו"א וישב כט, רע"א. לקו"ת קרח נה, א. מאמרי אדה"ז ענינים ס"ע תל. אוה"ת ויחי תי, סע"ב. ובכ"מ.

בזה ע"פ הידוע⁵⁸ שהמצוות דהקב"ה שנעשים ע"י שישראל מקיימים את המצוות הם נעלים יותר מהמצוות דהקב"ה כמו שהם מצד עצמם. ויש להוסיף, בדמעות תפילין, ענין זה הוא ביותר. דמכיון שתפילין דמארי⁵⁹ עלמא מה כתיב בהו כו' ומי⁶⁰ כעמך ישראל גוי אחד בארץ⁶¹, דקוב"ה משתבח בשבחייהו דישאל⁶¹ — הרי בזה נוגע עוד יותר העבודה דישאל, הנחת תפילין דישאל. ולכן מקדימין הנחת תש"י לתש"ר, כי המעלה דעבודה היא בעיקר בהעבודה דיחודא תתאה (בי"ע)⁶², ולכן העבודה דיחוד"ת מגעת למעלה יותר מהעבודה דיחוד"ע (אצילות), וההוספה שנעשית בתפילין דמארי עלמא [המשכת אוא"ס באצילות (תש"ר) ובי"ע (תש"י)] ע"י הנחת תפילין דישאל, היא בעיקר ע"י הנחת תש"י⁶³.

והנה זה שע"י קיום המצוות דישאל מיתוסף עילוי בהמצוות דהקב"ה הוא⁶⁴, כי ישראל עלו במחשבה⁶⁵, מחשבה עצמית שלמעלה מכל הגילויים (גם מהגילוי דחפץ חסד⁶⁶ שהוא השרש והסיבה לכל הגילויים), ולכן ע"י העבודה (קיום המצוות) דישאל מיתוסף עילוי בהמצוות דהקב"ה. ועפ"ז יש לומר עוד טעם על זה שההוספה בתפילין דמארי עלמא היא בעיקר ע"י הנחת תש"י, כי ההמשכה בבי"ע (תש"י) מגעת בהעצם שלמעלה משרש ההשפעה והגילוי (כנ"ל סעיף ה), שבכללות הוא בחינת מחשבה עצמית הנ"ל.

ז) וזהו וחזקת והיית לאיש, דזה שבן י"ג שנה נעשה איש ע"פ טבע, הוא ענין שמצד למעלה, מצד שהקב"ה הטביע הטבע בהבריאה, ומכיון שעיקר המעלה דכל ענין הוא כשהוא בא ע"י עבודת האדם (כנ"ל בארוכה), לכן צ"ל וחזקת והיית לאיש, שיהי' לאיש (גם) ע"י עבודתו.

58 תו"א מקץ לה, ג. ד"ה פדה בשלום ה'תשל"ח ס"ד (תו"מ סה"מ כסלו ע' קמה).

59 ראה ד"ה את הוי' האמרת גוי' ה'תשל"ל הערה 10 (תו"מ סה"מ אלול ע' רנז).

60 דברי הימים"א יז, כא. וראה שם הערה 4.

61 ברכות ו, א. יל"ש עה"פ ואתחנן ד, ז (רמז תתכה).

62 כי העבודה דיחוד"ע היא ע"י שמאיר גילוי אור בנפשו, והעבודה דיחוד"ת היא מצד האדם העובד, ולכן מעלת העבודה (בכח עצמו) היא בעיקר בהעבודה דיחוד"ת (ראה עדי"ז המשך תרס"ו ס"ע שכז ואילך).

63 להעיר מאוה"ת ר"ה ע' אישצט "ויש בחי' בהכלה שהיא הגורמת בעטרה בעטרה לו אמו כו' כמו"כ ע"י תש"י נמשך אח"כ התש"ר".

64 ראה בארוכה ד"ה זה היום דליל ערב ר"ה ה'תשמ"ב ס"ה (תו"מ סה"מ תשרי ע' מד) ואילך. ד"ה אשה כי תזריע ה'תשכ"ה ס"ג (תו"מ סה"מ ניסן ע' קכג) ואילך.

65 ב"ר פ"א, ד.

66 לשון הכתוב — מיכה ז, יח.

ועפ"ז יש לבאר גם הדיוק דוחזקת והיית לאיש, דאיש מורה על המדות, אף שהמעלה דבן י"ג שנה היא בהמוחין, שיש לו עצם המוחין שלמעלה מענין המדות, כי המעלה דעבודת האדם שמגעת במחשבה העצמית היא בעיקר בהעבודה דהמשכת עצם המוחין (שלמעלה מענין המדות) בהמדות, ע"ד המבואר לעיל בענין יוסף שממשיך גילוי האצילות (שלמעלה משרש הנבראים) בבי"ע.

ויש לקשר כ"ז עם עבודתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, יוסף שבדורנו⁶⁷, שהמאמר ד"ה וחזקת והיית לאיש נאמר בסיום וחותם חגיגת הבר מצוה שלו, שעבודתו העיקרית היתה יפוצו מעינותיך חוצה, שגם בחוצה הכי תחתון שאין חוצה למטה ממנו⁶⁸ יומשכו (נוסף על מים שנמשכים מהמעניות, גם) המעניות עצמם. שזו (הפצת המעניות חוצה) היא ההכנה והכלי לאתי בקרוב ממש מר דא מלכא משיחא⁶⁹.

67) וראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 835 ואילך. ובכ"מ.

68) ועד להחוצה דחצי כדור התחתון. ויש לומר שהוא ע"ד יוסף שהי' במצרים המיצר שבהארץ.

69) אגה"ק הידועה דהבעש"ט — נדפסה גם בריש ספר כתר שם טוב. ובכ"מ.

בס"ד. שיחת יום ב' ב' פ' פניחס, י"ט תמוז*, ה'תשכ"ח.

— לפני תפלת מנחה —

בלתי מוגה

א. מבואר ברשימה שנדפסה זה עתה¹ בסוף המאמר ד"ה תפילין דמארי עלמא (תרנ"ג), שסיום המאמר הי' ביום השביעי של "שבעת ימי המשתה" (כפי שנקראים ברשימה) — יום ב' י"ט תמוז, דכיון שביום א' הי' התענית (נדחה), לכן הוסיפו (לימי המשתה) את יום ב' י"ט תמוז, והתחלתו היתה בפסוק² "וחזקת והיית לאיש", שזהו חלק ההמשך שהתחלתו "והנה בשל"ה פ' ויחי . . איתא כו"³, עד סיום ההמשך כפי שבא בדפוס.

ובענין זה יש הדגשה מיוחדת עתה — במלאות שבעים וחמש שנים למאורע זה⁴.

ב. ובהקדם ביאור הענין המיוחד דשבעים וחמש שנים:

ידוע המבואר בתורה אור⁵ (ובתוספת ביאור בהדרושים שלאחריו) על הפסוק "ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן", וז"ל: "כי ממוחין למדות צריך לילך דרך הגרון, ואחר שירד ממדרגת מוחין ועדיין לא נעשו מדות קודם שיבואו להלב, נק' אז חרן, וכשהי' אברם בן ע"ה, היינו, ז"פ עשר בחי' חיצוני' וה' חסדים בחינת פנימי', יצא מחרן, שבא הארה והתגלות מחכמה למדות".

והענין בזה:

ענינו של אברם הוא — כמבואר בתו"א לפני⁶ ז' — א"ב ר"ם, שהו"ע שכל הנעלם מכל רעיון, דהיינו, בחי' החכמה, אלא שזוהי הדרגה העליונה שבחכמה.

ע' (סד). וראה גם לעיל ע' 4. וש"נ.

(2) מלכים-א ב, ב.

(3) פי"ב — נדפס לאח"ז בסה"מ תרנ"ג ע' רנח ואילך.

(4) ראה גם מכתב י"ט תמוז שנה זו (אג"ק

חכ"ה ע' קצג ואילך).

(5) לך לך יא, ד.

(6) לך לך יב, ד.

(7) שם, א.

(* יום כניסת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לבריתו של אאע"ה (בשנת תר"ם), ויום השביעי ד"שבעת ימי המשתה" מחגיגת הבר מצוה שלו (בשנת תרנ"ג — לפני שבעים וחמש שנים).

(1) בקונטרס בפ"ע — מוצש"ק ג' תמוז, ה'תשכ"ח (מהרשימה שנדפסה ב"מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב" ע' 11 בהוצאת קה"ת, תש"ט. בהוצאת תשמ"א —

וענין זה נמשך ע"י שבעים שנה וחמש שנים: שבעים שנה — קאי על שבעת המדות כפי שהם בשלימותם, שלכן כל אחת כלולה מעשר, ואז מספרם שבעים. אלא שזהו עדיין חיצונית המדות; וחמש שנים (שהזכיר קודם לע' שנה) — קאי על חמשה חסדים המגדילים, שעל ידם נמשכים גם פנימיות המדות.

וזהו "ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן" — שאז נעשה אצלו היציאה וההמשכה ממוחין למדות, כי, כדי שיומשך ממוחין למדות, הרי להיותם מהותים שונים, ועד למהותים הפכיים (כמדובר גם לעיל⁸), צריך להיות ביניהם הפסק וצמצום דמיצר הגרון, ועד שנמשכים גם מוחין דאבא, ואז נעשים המדות באופן דחמש שנים ושבעים שנה.

[ולהעיר, שאע"פ שלפי ביאור הנ"ל, הרי ה"חמש שנים" אינם ענין בפני עצמו ביחס ל"שבעים שנה", אלא ענינם הוא המשכת הפנימיות בהחיצונית דהשבעים שנה שלפנ"ז, הרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁹, שלאחרי השבעים שנה היו חמש שנים נוספות.

וע"ד שמצינו בדרושי סוכות שבסידור¹⁰, בפירוש מאמר הזהר¹¹ על הכתוב¹² "בחמשה עשר יום לחודש גו", שמחלק את ה"חמשה" ואת ה"עשר" לדרגות שונות, ואעפ"כ, בנוגע לכמות הזמן, הרי זה באופן שמצרפים אותם ביחד, ועי"ז נעשה "חמשה עשר יום". וכן הוא גם בנוגע לחמש שנים ושבעים שנה].

וענין זה קשור גם עם כללות ענין התפילין — שהרי ענין התפילין הוא המשכת מוחין למדות, כהפי¹³ במארז¹⁴ "הקב"ה מניח תפילין", שקוב"ה קאי על בחי' ז"א, שזהו"ע המדות, ומניח תפילין הו"ע המשכת המוחין בכלל, ועד למוחין דאריך אנפין בפרט — שזהו כללות ענין המשכת המוחין במדות.

[אך עדיין אין להסתפק בהמשכת המוחין במדות, אלא יש צורך שיומשך עד למטה בעולמות בי"ע (עד למטה מטה בעולם העשי' הגשמי) — שהם ב' הענינים דתפילין של ראש ותפילין של יד, כמבואר בסיום ההמשך¹⁵, וכפי שיתבאר לקמן¹⁶].

(8) ד"ה כי מראש צורים אראנו די"ב תמוז פ"ג ואילך (תו"מ חנ"ג ע' 188 ואילך).
 (9) שבת סג, א. וש"נ.
 (10) עם דא"ח — שער הסוכות רנט, ד ואילך.
 (11) ח"ג קה, א.

(12) אמור כג, לד.
 (13) פ"ט — סה"מ שם ע' רנד.
 (14) ברכות ו, א.
 (15) שם ע' רס.
 (16) בהמאמר ד"ה וחזקת והיית לאיש פ"ו לעיל ע' 20 ואילך). וש"נ.

ג. ומזה מובן גם בהנוגע לפועל — כמדובר כמ"פ¹⁷ שבכל ענין צ"ל הוראה ו"בכך":

כאשר עוברים שבעים שנה וחמש שנים מאותו זמן, אזי ישנה תוספת כח מיוחד מלמעלה,

— ובפרט ע"י התעוררות רחמים רחמים של רבותינו נשיאינו: בעל המאמר ד"ה תפילין דמארי עלמא, ועאכו"כ כ"ק מו"ח אדמו"ר שאמירת ההמשך דמאמר זה התחילה ביום הבר-מצוה שלו —

שיוכלו לפעול את כל הענינים, ויומשכו כל ההמשכות מלמעלה מעלה עד אין קץ עד למטה מטה עד אין תכלית, היינו, שבעשי' הגשמית כפשוטה יפעלו וימשיכו את כל ההמשכות מלמעלה מעלה, עד להאופן היותר נעלה המבואר בההמשך¹⁸ בפי' "הקב"ה מניח תפילין".

ובאופן שיומשך במעשה בפועל — לעשות לו ית' דירה בתחתונים, מתוך שמחה וטוב לבב,

— שבאופן כזה צ"ל קיום המצוות בכלל, ובפרט קיום מצות תפילין, ש"הוקשה כל התורה כולה לתפילין"¹⁹ —

וכמבואר בסיום המשך המאמר²⁰ בנוגע לספירת היסוד (ששייכת לצדקה²¹ לפי שממנה נמשך למלכות), ש"נק' היסוד ששון, דהמל' נק' שושנה, ויסוד ששון, וידוע דששון הוא בסוף השמחה, ויש בזה תענוג ויתר מבעצם השמחה" (וכפי שמבאר שם "המשל בזה" מענינים גשמיים).

ועי"ז יקויים מ"ש²² "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך", ש"נפל פחד היהודים עליהם" ולכן "רבים מעמי הארץ מתיהדים"²³, ועד שיקויים היעוד²⁴ "ועמדו זרים ורעו צאנכם", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ד. אע"פ שנמצאים עתה בימי בין המצרים, הנה, לכל לראש, הרי קביעות השנה היא באופן ששבעה עשר בתמוז (התחלת בין המצרים) נדחה (כנ"ל מהרשימה שגם אז נדחה התענית), ואז, הנה גם ע"פ דין

21) ראה פרדס ערכי הכינויים ערך צדיק. ועוד.

22) תבוא כח, יו"ד. וראה ברכות שם.

23) אסתר ח, יז.

24) ישע"י סא, ה.

17) ראה לעיל ריש ע' 13. וש"נ.

18) פ"ט — שם ע' רנ ואילך.

19) קידושין לה, א. וש"נ.

20) פ"ב — שם ע' רנט.

הנגלה יש ענינים שבהם נעשה שינוי לקולא²⁵, ועאכו"כ ע"פ המדובר²⁶ אודות הנוסח הידוע: "כיון דאידיחי אדחי"²⁷.

והעיקר, שזהו המשך לענין של שמחה שהתחיל לפני בין המצרים — ב"ב תמוז, ועכשיו נמצאים בסוף השמחה, וע"פ המבואר בסיום ההמשך, הנה "בסוף השמחה .. יש .. תענוג יותר מבעצם השמחה" (כנ"ל ס"ג) — תענוג הכי גדול, תכלית ושלמות התענוג, כמובא שם הדוגמא בענינים גשמיים, ועאכו"כ בענינים רוחניים.

וענין זה קשור במיוחד עם בעל הגאולה והשמחה, שאז היתה הבר-מצוה שלו — שלכן מדובר בסיום המאמר (שנעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחלתן²⁸) אודות מעלתו של יוסף (שמו הראשון של בעל הבר-מצוה), ומבאר²⁹ ש"יוסף הוא בחי' יסוד", ו"נק' היסוד ששון (וממנו נמשך לבחי' המלכות שנק' שושנה) .. וידוע דששון הוא בסוף השמחה, ויש בזה בחי' תענוג יותר מבעצם השמחה".

ה. וישנו עוד ענין של שמחה, הקשור עם נגלה דתורה (כמדובר כמ"פ²⁹ שמקשרים נגלה עם חסידות ביחד):

בימים אלוי נסתיימה הדפסת השולחן ערוך של רבינו הזקן³⁰ (פעם נוספת) בחצי כדור התחתון (כידוע שבו נפעל הענין דמ"ת מתוך קשיים, כמבואר במכתבו של בעל הבר-מצוה ובעל השמחה והגאולה³¹), ויש בו גם הוספות, ועד להוספה מהענינים של רבינו הזקן בעל התניא והשו"ע בעצמו, ובקרוב — בימי בין המצרים — יהי' זה באופן שיוכלו להמשיך זאת ב"חוצה".

והרי זה ענין ד"גמרה של תורה", שבו מחוייבים ע"פ דין בעשיית שמחה³², בהוספה על כל הענינים האמורים לעיל.

* * *

ו. איתא ברשימה הנ"ל¹ בנוגע ל"המשך" תפילין דמארי עלמא, שבכתב לא נרשם התחלת וסיום כל מאמר בפ"ע, אלא רק ההמשך עצמו

25) ראה לקו"ש חל"ג ע' 156 ובהערה 5 (30) יש לציין שכ"ק אדמו"ר שליט"א שם. וש"נ.

26) שיחת ש"פ בלק, י"ז בתמוז (נדחה) (בלתי מכורך). — המו"ל.

27) ס"ב (לעיל ע' 5). 31) אג"ק שלו ח"ב ע' תצב ואילך. וש"נ.

28) מגילה ה, ריש ע"ב. 32) ראה רמ"א או"ח רסתרס"ט. יו"ד

29) ספר יצירה פ"א מ"ד. סוסרמ"ו.

29) ראה גם תר"מ חנ"ג ע' 200. וש"נ.

כמו שנדפס (ועכשיו אין גם מי שזוכר איך היתה אמירתם בע"פ). ועל זה מספר בהרשימה, שחלק המאמר שנאמר ביום ב' י"ט תמוז, התחיל בפסוק² "וחזקת והיית לאיש".

ומובנת שייכות הציווי "וחזקת והיית לאיש" לענין הבר-מצוה³³ — ע"פ המבואר במחזור ויטרי על המשנה במסכת אבות³⁴: "בן שלש עשרה למצוות", וכן הוא בפירוש רש"י במסכת נזיר³⁵, שהרמז בתורה על השיעור ד"בן שלש עשרה למצוות" נלמד ממ"ש³⁶ "ויקחו . . שמעון ולוי . . איש חרבו גו", ו"וגמירי . . בההיא שעתא בני י"ג שנה הור", וכיון שאז נקראו בתורה בשם "איש", למדים מזה ש"איש הוי מבן י"ג שנה". ואע"פ שיש כאלו שמגיעים למעלה זו עוד לפני"ז, הרי התורה על הרוב תדבר³⁷, כפי שהענין הוא מצד הנתינת-כח מלמעלה וההמשכה מלמעלה למטה (ככל הפרטים שבדבר), שבהיותו בן י"ג שנה נעשה "איש" ע"פ תורה בנוגע לכל הענינים בעולם למטה, כמבואר בהלכה. ונוסף על המעלה ד"איש" שבאה מלמעלה כשנעשה בן י"ג שנה, ישנו גם הציווי "וחזקת והיית" — ע"י העבודה דלמטה.

וזוהי השייכות של התחלת המאמר, "וחזקת והיית לאיש", לענין הבר-מצוה — נוסף על השייכות של כללות התחלת ההמשך, "תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו, ומי כעמך ישראל גו"³⁸, וכמבואר בהמשך המאמר³⁸ ש"תפילין נק' פאר . . וכתיב³⁹ ישראל אשר בך אתפאר, והוא, שהפאר דתפילין הוא ע"י ישראל דוקא", והיינו, שהענין ד"הקב"ה מניח תפילין"⁴⁰ נעשה ע"י הנחת תפילין דלמטה.

ונוסף על השייכות דכהנ"ל לכללות הענין דבר-מצוה, ישנה גם שייכות בפרטיות ובמיוחד לבר-מצוה זה, ששמו (הראשון: יוסף) מורה עליו — כי בהמשך המאמר⁴⁰ מדובר אודות מעלת יוסף. ולאחרי ההתחלה "וחזקת והיית לאיש" — בא חלק המאמר שהוא סיום ההמשך.

ז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה וחזקת והיית לאיש (הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).

* * *

37 ראה מור"ג ח"ג פל"ד.	33 ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 289,
38 סה"מ שם ע' רלג.	ובהנסמן שם.
39 ישע"י מט, ג.	34 פ"ה מכ"א.
40 סה"מ שם ע' רנא ואילך; ס"ע רנח ואילך.	35 כט, ב — ד"ה ור' יוסי.
	36 וישלח לד, כה.

ח. נתבאר לעיל (במאמר⁴¹) בנוגע לענינו של יוסף, שפועל שעניני עולם האצילות יומשכו לעולמות בי"ע.

ויש להוסיף בזה, שע"י ההמשכה לעולמות בי"ע ניתוסף ענין חדש לגמרי — הענין דאתהפכא, שאינו שייך בעולם האצילות, כי אם בעולמות בי"ע דוקא. וע"ד המבואר⁴² בנוגע למעלת התשובה, שהיא רק בעוה"ז הגשמי, ששם יכול להיות הענין דאתהפכא, משא"כ בעולמות העליונים (כולל גם עולם האצילות) שעליהם נאמר⁴³ "עולם ברור ראית". וכמדובר כמ"פ הנה גם החידוש של משיח הוא לא רק בענינים שלמעלה, אלא גם בענינים שלמטה:

החידוש בביאת המשיח הוא — לא רק שמתגלית נשמה שמדריגתה היא בחי' היחידה, שזהו למעלה גם ממשה רבינו ע"ה (כפי שהי' בגילוי "גואל ראשון"⁴⁴) שנשמתו היא מדריגת חי'⁴⁵ (ועאכ"כ ע"פ המבואר⁴⁶ שחי' היא מדרגתו של אדה"ר, ומדריגת משה היא בחי' נשמה), ואילו מדריגת משיח (שעליו נאמר⁴⁷ "אני היום ילידתיך") היא בחי' יחידה⁴⁸, אלא עוד זאת, שזהו גילוי שנמשך גם למטה באופן שפועל הענין דאתהפכא (כמדובר לעיל⁴⁸) — כפי שמצינו בפשטות הכתובים⁴⁹, שגם בעלי-חיים שנמצאים בעוה"ז הגשמי והחומרי, שקודם ביאת המשיח הם חיות טורפות, כמו נחש ("צפעוני", וכלשון הכתוב⁵⁰: "נחשים צפעונים אשר אין להם לחש"), וכן זאב דוב וארי' — יפעל בהם משיח צדקנו ש"לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי", ועד ש"יער קטן נוהג במ".

[וכמבואר בכ"מ ומדובר בארוכה כמ"פ⁵¹, שהכוונה בכל ענינים אלו היא לפשוטם של כתובים, והיינו, שאין זה רק משל, והנמשל הוא בענינים רוחניים שלמעלה או בנוגע לאומות העולם, אלא הכוונה היא גם בנוגע לענינים כפשוטם. וזהו החידוש של קבלה וחסידות, ולכן מבאר

46 ראה רמ"ז לזח"ג רס, ב. הובא בסה"מ תרל"ה ח"א ע' רסו. תרח"ץ ע' ר. תרצ"ט ע' 207.

47 תהלים ב, ז. וראה סוכה נב, א. זח"ג רג, ב.

48 ראה גם שיחת ש"פ בלק ס"כ ואילך (תו"מ חנ"ג ע' 274 ואילך).

49 ישע"י יא, ר"ט.

50 ירמ"י ח, יז.

51 ראה גם תו"מ חנ"ב ריש ע' 312 ואילך. וש"נ.

41 פ"ב ואילך (לעיל ע' 15 ואילך).

42 ראה לקו"ת פינחס עה, ג. פ' ראה לג, ב ואילך. ובכ"מ.

43 פסחים נ, א. וש"נ.

44 ראה שמו"ר פ"ב, ד"ו. דב"ר ספ"ט.

זח"א רנג, א. שער הפסוקים ויחי מט, יו"ד. תו"א משפטים עה, ב.

45 ראה רמ"ז לזח"ב מ, ב. הובא בלקו"ת

צו ח, ג. שעה"פ שם. הובא באג"ק ח"ט ע'

ריד. וראה גם תו"מ חכ"ה ס"ע 226 ואילך.

גם רבינו הזקן בדרושים⁵² שבהם מדובר אודות פסוקים אלו, שהכוונה היא לפשוטם של עניינים, שהם לא רק למטה מעולם האצילות, אלא בעולמות ב"ע עצמם הרי הם בעולם העשי' הגשמי והחומרי, שגם שם יהי' הענין ד"לא ירעו ולא ישחיתו".

ט. וכן הוא גם בנוגע למ"ש בסיום הענין — "כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים":

ובהקדם — המוזכר בהמכתב⁵³ בקיצור שהרמב"ם מביא את הענין ד"מלאה הארץ דעה את הוי'" בד' מקומות⁵⁴, ורק בב' מקומות⁵⁵ מוסיף גם את סיום הכתוב "כמים לים מכסים".

והחילוק בזה — שבב' המקומות שבהם מוסיף הרמב"ם גם את סיום הכתוב "כמים לים מכסים", מבאר תחילה הענין ידיעת דעת ה', כמו בהלכות מלכים: "ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את הוי' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים כו' וישיגו דעת בוראם כו'", ועד"ז במורה נבוכים.

והענין בזה:

הפירוש ד"כמים לים מכסים" הוא — כמבואר במפרשי הכתובים בפשטות⁵⁶ — ש"מקום המים קרוי ים, והמים ממלאים אותו המקום עד שלא יראה הקרקע, ואמר כמו שכל הים מכוסה במים, כן יהיו כולם מכוסים וממולאים בדעה".

ומובן, שאין זה רק ענין של אתכפיה (שזהו באופן שרואים את הענין, ורק פעולתו היא באופן אחר), אלא זהו ענין של אתהפכא — שהרי לולי כיסוי המים הרי זה מקום הראוי לזריעה או להליכה וכו', וכמ"ש⁵⁷ "ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים", והיינו, שיכולים לילך בקרקעית הים, אבל כאשר "מים לים מכסים", אין זה מקום הראוי להליכה, ואדרבה: זוהי סתירה להליכה.

ובפנימיות העניינים — שקרקעית הים (ארץ) מורה על עלמא דאתגלייא, ואילו "כמים לים מכסים", שהמים מכסים את קרקעית הים

52) מאמרי אדה"ז — אתהלך לאזניא ע' לסוף ההקדמה ל"ג היסודות. מו"נ ח"ג ספי"א.

53) מ"עש"ק פ' עלי באר ענו לה" (אג"ק נח.

54) הלי' מלכים ומו"נ. חכ"ה ע' קעב ואילך).

55) מצו"ד עה"פ. 54) הלי' תשובה פ"ט ה"ב. סיום וחותרם

56) בשלח יד, כט. הלי' מלכים. פיה"מ סנהדרין ר"פ חלק (קרוב

באופן שלא רואים אלא את המים, מורה על עלמא דאתכסייא, עלמין סתימין, שאינם עלמין דאתגליין, כמבואר במ"א⁵⁸ כל פרטי החילוקים בזה.

ומזה מובן גם בנוגע לנמשל — שכאשר הנברא משיג דעת בוראו, אזי בטלה מציאותו בתור נברא.

ואע"פ שהרמב"ם אזיל לשיטתו שמסיים "וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם"⁵⁹ — הרי ע"פ ביאור רבינו הזקן בתניא⁶⁰ שענין ההשגה הוא באופן של "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל כו", מובן, שכאשר מתאחד עם "הוא המדע והוא היודע והוא הידוע"⁶¹, אזי אינו מציאות לעצמו, אלא כל מציאותו היא המציאות של הקב"ה, כביכול. והרי זהו שלימות הענין דאתהפכא.

ובענין זה יש גם נפק"מ בנגלה דתורה בנוגע לדין והלכה, וכפי שיתבאר לקמן (סי"ב) בקיצור.

והעיקר — שהענין דאתהפכא יומשך בפועל גם למטה, ש"לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי", וטעם הדבר, "כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים", היינו, שמציאות הארץ נעשה באופן ש"מלאה .. דעה את הוי'", ועד שהארץ היא במעמד ומצב ד"כמים לים מכסים".

* * *

י. ברשימות הצ"צ לישע"י⁶² על הפסוק "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים", מביא מ"ש הבחיי על הפסוק⁶³ "ולמקוה המים קרא ימים", "אין שם הים נקרא על המים, כי אם על החפירה .. שהיא בית המקוה שהמים נקוים שם, וכן אמר הכתוב כמים לים מכסים, כי המים מכסים את החפירה הנק' ים".

וממשיך לבאר⁶⁴, ש"החפירה של הים שהוא עמוק עמוק זהו משל לבחי' מוחא סתימאה, והמים שבו הוא החכמה דא"ס ממש".

וממשיך, ש"בחי' מים שבים נק' בגמ'⁶⁵ מים שאין להם סוף, ופי'

(58) ראה לקו"ש ח"כ ע' 172. וש"נ.
 (59) ראה גם תו"מ — הדרינים על הרמב"ם
 וש"ס ע' יט. ע' עג. ע' פז. ע' קי ואילך. ע'
 קס. ע' קצח.
 (60) פ"ה.
 (61) שם ע' קצא.
 (62) אוה"ת ישע"י ע' קצ.
 (63) בראשית א, יו"ד.
 (64) שם ע' קצא.
 (65) יבמות קטו, ב. קא, א"ב.

(61) שם ספמ"ח. ראה "מ"מ, הגהות
 והערות קצרות" לתניא רפ"ב (ע' לז). וש"נ.
 (62) אוה"ת ישע"י ע' קצ.
 (63) בראשית א, יו"ד.
 (64) שם ע' קצא.
 (65) יבמות קטו, ב. קא, א"ב.

בזח"ג⁶⁶ .. ובגין דאיהו מכתר אתקריאו שאין להם סוף, דכתר א"ס אתקרי".

[ומובן, שהכוונה היא לא רק לבחי' הכתר סתם, אלא גם לדרגא הכי עליונה שבכתר (בדוגמת האמור לעיל⁶⁷ בענין פנימיות אבא פנימיות עתיק), ולמעלה יותר, ככל פרטי הדרגות שנתבארו בהמשך תפילין דמארי עלמא¹⁸ (שנדפס זה עתה)].

ומסיים, ש"עז"נ ומלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים, בחי' גילוי מים שאין להם סוף, שהוא חכמה דא"ס, יומשך בבחי' ארץ כו".

יא. וזהו גם הקישור עם המבואר באמרי בינה בסוף פתח השער⁶⁸, בענין "מלאה הארץ דעה את הוי' גו'" כפי שהוא בעבודה:

"ארץ" — הו"ע האמונה. ובענין זה פועל יהודי ע"י עבודתו — ש"מלאה הארץ דעה גו'", היינו, שהענינים שעד עתה היו אצלו באופן של אמונה, יומשכו להיות באופן של ידיעה ("יודעת"⁶⁹), הבנה והשגה, — וענין זה גופא יהי' באופן ש"מלאה הארץ דעה", ועד לאופן ד"כמים לים מכסים" (ולא כמו בזמן הזה, שיש אמנם דעה בארץ, אבל אין זה באופן ד"מלאה", ועאכו"כ שאין זה באופן ד"מים לים מכסים") — ואז יהי' ענין האמונה בענינים נעלים יותר, כמבואר בארוכה בלקו"ת⁷⁰ בהדרושים על הפסוק⁶⁹ "יודעת היום והשבות אל לבבך".

וזהו כללות ענין גילוי רזין דתורה, ובפרט תורת חב"ד, ועד לאופן הגילוי ע"י בעל השמחה והגאולה, בעל הבר-מצוה — שימושך בארץ הענין ד"דעה את הוי'", באופן ד"מלאה", ועד לאופן ד"כמים לים מכסים".

יב. וכאמור לעיל (ס"ט) — יש בענין זה גם נפק"מ בנוגע לנגלה דתורה:

הענין ד"לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי" קשור גם עם מ"ש⁷¹ "והשבתי חי' רעה מן הארץ", שבזה יש פלוגתא בתו"כ בין ר' יהודה לר'

68) פכ"ה-כו.

69) ואתחנן ד, לט.

70) ואתחנן ז, ב ואילך.

71) בחוקותי כו, ו.

66) רנח, סע"א.

67) בד"ה כי מראש צורים — די"ב תמוז

פ"ד ואילך; ודש"פ בלק בתחלתו (תו"מ חנ"ג

ע' 191 ואילך; ע' 256).

שמעון: "ר"י אומר מעבירם מן העולם (ביטול מציאותם לגמרי), ר"ש אומר משביתן שלא יזוקו", היינו, שנשאת מציאותם של המזיקין, אלא שאינם מזיקים.

ומבאר הרגצ'ובי⁷², שר"י אזיל לשיטתי' בדין ביעור חמץ — "ר"י אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה, וחכמים אומרים אף מפרר וזורר לרוח או מטיל לים"⁷³:

לדעת ר"י — יכול להיות ענין הביעור רק באופן שמבטלים את כל המציאות לגמרי, לא רק ביטול האיכות, אלא גם ביטול הכמות, ולכן יש צורך בשריפה דוקא; ולדעת חכמים — אין הכרח בשריפה דוקא, אלא אפשר לבער גם באופן ד"מפרר וזורר לרוח או מטיל לים", שאז נשאת מציאות החמץ, אלא שאין זו מציאות של חמץ בגלוי — ביטול האיכות.

וכן הוא בנוגע להשבתת המזיקין לדעת ר"ש — שצ"ל רק ביטול האיכות, היינו, שנשאת מציאותם אלא שאינם מזיקים, וכמו "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי", שישנה מציאותם של נחש ("צפעוני"), זאב, דוב וארי', אלא שהם במעמד ומצב ש"לא ירעו ולא ישחיתו", ו"נער קטן נוהג בס".

וזהו גם כללות הענין ד"מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים" — שגם בים יש מציאות של נבראים, כמארז"ל⁷⁴ "כל שיש ביבשה יש בים", אלא שהם באופן של עלמא דאתכסייא, וכן בנוגע לארץ, ש"ידגו לרוב בקרב הארץ"⁷⁵, אלא שזהו באופן ש"מלאה הארץ דעה את הוי'".

יג. וכיון שכל הענינים של ימות המשיח תלויים ב"מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"⁷⁶, הנה גם העבודה עתה צריכה להיות באופן כזה:

ההתחלה היא אמנם בענין האמונה, "ארץ", אבל לאח"ז צ"ל גם ענין הידיעה, "דעה את הוי'", כמ"ש⁷⁷ "דע את אלקי אביך ועבדהו", ועד "בלב שלם" — "מלאה הארץ דעה את הוי'".

וכידוע שהתחלת העבודה היא באופן של יחודא תתאה, שהתחלתה

75) ויחי מח, טז.

76) תניא רפל"ז.

77) דברי הימים א כח, ט.

72) נעתק בצפצפ"נ עה"ת — עה"פ. וראה

גם לקו"ש חט"ז ס"ע 88 ואילך. וש"נ.

73) פסחים רפ"ב.

74) חולין קכז, א.

הו"ע האמונה, ועד שבאים להתכלית — ביטול היש, ולאח"ז באים לעבודה דיחודא עילאה.

וכן הוא גם בהנחת תפילין (ש"הוקשה כל התורה כולה לתפילין"¹⁹), שהכוונה בזה היא לענין המצוות⁷⁸) — שתחילה צ"ל הנחת תפילין של יד, שקשור עם יד כהה⁷⁹, שמורה על התחלת העבודה, ולאח"ז באים לתפילין של ראש, וכמבואר לעיל (במאמר¹⁶) שעי"ז פועלים הענין ד"אלה תולדות יעקב יוסף"⁸⁰ (יעקב — תש"ר — המשכה באצילות, ויוסף — תש"י — המשכה בבי"ע), שיומשך בהענין ד"ואתה מחי את כולם"⁸¹, כפי שנעשה מצד עבודת בני למטה.

וכללות הענין בזה — שישראל ע"י עבודתם, "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות", ממשיכים הענין דימות המשיח, גילוי משיח ותכלית השלימות דימות המשיח ועיקר השכר⁸², ועד לה"מאור" עצמו, ועד למעלה מעלה — שכל זה נעשה ונפעל במשך הגלות.

וענין זה נמשך לאח"ז באופן ד"והפכתי אבלם לששון"⁸³, ובלשון הכתוב⁸⁴: "השיגוה בין המצרים", היינו, שמ"בין המצרים" באים להשגות נעלות ביותר⁸⁵, כי, דוקא "מן המיצר" נעשה לאח"ז "ענני במרחב י"ה"⁸⁶, מרחב העצמי⁸⁷.

וימושך כאן למטה מעשרה טפחים בגלוי, שכל אחד מישראל וכל בני"י יהיו במעמד ומצב ד"מרחב" כפשוטו ו"מרחב" בכל הפירושים⁸⁸, וילמדו תורה ויקיימו מצוות מתוך הרחבה, ועד לגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש, ע"י משיח צדקנו.

[טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "ניעט ניעט ניקאָוּאָ".]

78) ראה גם תו"מ חנ"א ריש ע' 224. 85) ראה עבודת ישראל ר"פ מסעי. תו"מ ח"ג ע' 235. ועוד. רש"י.

79) מנחות לז, א. 86) תהלים קיח, ה.

80) וישב לז, ב. 87) ראה סה"מ תרס"א ס"ע קפט ואילך.

81) נחמי' ה, ו. ועוד.

82) ראה תניא פל"ו בהגהה. 88) ראה סה"ש תרצ"ט ע' 315. וראה גם

83) ירמי' לא, יב. תו"מ חכ"ד ע' 254 ואילך. וש"נ.

84) איכה א, ג.

בס"ד. ש"פ פינחס, מבה"ח מנחם-אב, התשכ"ח

(הנחה בלתי מוגה)

איתא במדרש תילים¹, ר' אליעזר אומר, אמרו ישראל לפני הקב"ה, רבש"ע, רוצים אנו ליגע בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי, אמר להם הקב"ה קיימו מצות תפילין ומעלה אני עליכם כאילו אתם יגעים בתורה יומם ולילה. ומדייק בזה במאמר ד"ה איתא במדרש תילים² שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר (בעל הגאולה) בחגיגת הבר מצוה שלו ב"ב תמוז תרנ"ג (שזהו המאמר שאמרו אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) על הבר מצוה שלו, ביום כ' מר-חשוון תרל"ד)³, דלכאורה צריך להבין מהו"ע מצות תפילין שעיי"ז יפטר מלימוד התורה ומה ענינם זל"ז. ומבאר בזה, ע"פ מ"ש במדרש⁴ על הפסוק⁵ מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, שכאשר ישראל עושים מצות עיי"ז גורמים שיעשה הקב"ה מצוות אלו וְלֹהֲעֵיר, שבמאמר רו"ל זה יש ב' פירושים ואופנים⁶, הא', שהמצוות שלמעלה פועלים שיהיו המצוות שלמטה, והב', שעיי"ז קיום המצוות למטה נעשה ענין המצוות שלמעלה. ובמאמר זה מבאר כפירוש ואופן הב'], ונמצא, שעיי"ז שישראל מניחים תפילין הרי הם גורמים להיות הקב"ה מניח תפילין. וממשך לבאר מה שאמרו רו"ל⁷ תפילין דמארי עלמא מאי כתיב בהו ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ⁸ [וכמבואר גם בד"ה תפילין דמארי עלמא תרנ"ג⁹ (שאמר כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע ביום הבר מצוה, ונמשכה אמירתו בשבעת ימי המשתה¹⁰), שתפילין נקראים פאר, כמ"ש¹¹ פארוך חבוש עליך, דקאי על תפילין¹², וכתיב¹³ ישראל אשר כן אתפאר,

(9) יצא לאור בקונטרס בפ"ע — קה"ת תשכ"ח, ואח"כ בסה"מ תרנ"ג ע' רלג ואילך.
 (10) ראה רשימת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ הנ"ל (קונטרס "בר מצוה" הנ"ל ס"ע כ ואילך. ספר השיחות שם ע' 277 ואילך); "מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב" (קה"ת תש"ט (ע' 11), תשמ"א (ע' סד)).
 (11) יחזקאל כד, יז.
 (12) ראה ברכות יא, א. זח"ג רל, ב (ברע"מ).
 (13) ישעי' מט, ג.

(1) עה"פ (א, ב) כי אם בתורת.
 (2) סה"מ תש"ח ע' 271 ואילך.
 (3) ראה רשימת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בקונטרס "בר מצוה — תרנ"ג" (קה"ת, תש"ס) ע' טו ואילך. הוספות לספר השיחות תרפ"ח-תרצ"א (קה"ת, תשס"ב) ע' 271 ואילך.
 (4) שמו"ר פ"ל, ט.
 (5) תהלים קמז, יט.
 (6) ראה סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שכז. ד"ה ואלה המשפטים (תו"מ חנ"ב ע' 85 ואילך).
 (7) ברכות ו, א.
 (8) דברי הימים"א יז, כא.

והיינו, שהפאר דתפילין הוא ע"י ישראל דוקא. וזהו גם מה שהתפילין נקראים טוטפות, דהיינו תכשיטי¹⁴, שענינם הוא להוסיף יופי ותפארת למי שמתתקן ומתקשט בהם], שעפ"ז נמצא, שע"ז שהקב"ה מניח תפילין מתגדלים ישראל. וע"ד מ"ש¹⁵ השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל, שישראל נראים לפניו לדבר חשוב. וזהו ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ, פי' שהם ממשיכים בחי' אחד בארץ. ולאחרי שמבאר מעלת לימוד התורה שע"ז ממשיכים בחי' מוחין (תורה שקדמה לעולם) במדות (שורש מקור העולמות), מבאר, שזהו גם מה שע"י קיום מצות תפילין נעשה הענין שהקב"ה מניח תפילין, כי, הקב"ה הוא זו"ג (מדות) דאצילות, והקב"ה מניח תפילין הו"ע המשכת המוחין במדות. ולכן הרי זה בחי' אחת עם לימוד התורה יומם ולילה, שהו"ע המשכת המוחין במדות (שזהו גם הדיוק יומם ולילה, שהו"ע ז"א ומלכות¹⁶, שהם ששה מדות עליונות דכתיב בהו"י¹⁷ ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ומדת המלכות שהיא כנגד יום השביעי). ומ"ש כאילו כו', כי, ע"י היגיעה בתורה ה' נמשך באויר העולם, ואילו ע"י התפילין נמשכים המוחין רק בשרש ומקור המהוה עולמות, ומ"מ, מעלה אני עליכם כאילו כו'.

ב) אך צריך להבין בכללות תוכן מאמר ישראל לפני הקב"ה רוצים אנו ליגע בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי, דלכאורה, כיון שיש ציווי והגית בו יומם ולילה¹⁸, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו¹⁹, הרי בודאי שיכולים לקיים ציווי זה, וא"כ, מהי טענתם אין לנו פנאי, הרי בידם תלוי הדבר לפנות את עצמם מכל שאר הענינים ולהיות פנויים לעסוק בתורה יומם ולילה. ועכצ"ל, שענין זה גופא שאין לנו פנאי הוא ע"פ התורה, היינו, שסדר העבודה שלהם ע"פ התורה אינו לעסוק בתורה יומם ולילה, אלא רק לקבוע עתים לתורה ולקיים המצוות. אך עפ"ז אינו מובן לאידך גיסא, מהו הטעם שאינם מסתפקים באופן העבודה שנקבע להם ע"פ התורה, אלא אומרים לפני הקב"ה רוצים אנו [ומצד הרצון נמצאים הם במדריגה זו, כמאמר הבעש"ט²⁰ שבמקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא] ליגע בתורה יומם ולילה דוקא.

14) ראה תיב"ע שמואל-ב, א, י. סה"מ
 15) תבוא כו, טו.
 16) ראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים ע' סב
 17) תשא לד, כא. וראה זח"ג צד, ב.
 18) יהושע א, ח. וראה מנחות צט, ב.
 19) ע"ז ג, א.
 20) כתר שם טוב בהוספות סימן מח. וש"נ.

ג) **וליהבין** זה יש להקדים תחילה המבואר בלקוטי תורה דפרשת השבוע²¹ (די חסידישע פרשה) על הפסוק²² קודש ישראל להוי' ראשית תבואתה, תבואתה בה' כתיב, משמע דישאל הם ראשית תבואת ה'. והענין בזה, שתבואת ה' קאי על הצמיחה דמציאות העולמות שהתהוותם ע"י אות ה', כמאמר רז"ל²³ על הפסוק²⁴ אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, בה' בראם. וישאל הם ראשית תבואתה, היינו שהם הראשית דבריאת העולם²⁵, וכמאמר רז"ל²⁶ בראשית²⁷ ב' ראשית, בשביל התורה שנקראת ראשית, שנאמר²⁸ ה' קנני ראשית דרכו ובשביל ישראל שנקראו ראשית, שנאמר²² קודש ישראל להוי' ראשית תבואתה, והיינו, שראשית ותכלית הכוונה דבריאת העולם היא בשביל עבודתם של ישראל ע"י התורה. וזהו גם מ"ש²⁹ קרוב הוי' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, ואין אמת אלא תורה³⁰, דאף שצריך להיות הקדמת עבודת התפלה שפועלת ענין הביטול, מ"מ, עיקר העבודה היא בעסק התורה דוקא, שזהו"ע בראשית, ב' ראשית, ישראל ותורה, כפי שמתאחדים ונעשים תיבה אחת, והיינו לפי שישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד³¹, ועי"ז נשלמת כוונת הבריאה, שזהו בראשית, בשביל ב' ראשית. ובזה יובן מה שאמרו ישראל רוצים אנו ליגע בתורה דוקא, כי הפעולה בעולם להשלים את כוונת הבריאה היא ע"י היגיעה בתורה דוקא, בחי' ראשית. וכמשנתל"ל³² בביאור דברי המדרש³³ על הפסוק³⁴ כי מראש צורים אראנו, מתחילה הי' המקום מבקש לכוונן העולם כו', לכוונן דייקא, שנוסף על עצם התהוות העולם (כפי שעולם על מילואו נברא³⁵), הנה הרצון העליון הוא לכוונן העולם, שהנהגת העולם תהי' בהתאם לכוונת הבריאה, וענין זה נעשה ע"י הענין דמראש צורים אראנו כו', שזהו גם ענין התורה שנקראת ראשית.

ד) **וביאור** הענין שכוונת הבריאה נשלמת ע"י התורה דוקא, יובן ע"פ המבואר בד"ה איתא במדרש תילים הנ"ל בביאור מעלת

21) פינחס עט, ב ואילך.
 22) ירמ' ב, ג — סיום וחזותם ההפטרה
 23) מנחות כט, ב. פרש"י בראשית ב, ד.
 24) בראשית שם.
 25) ראה גם לקו"ת פרשתנו עח, ב.
 26) הובא בפרש"י ורמב"ן בראשית א, א.
 27) בראשית שם.
 28) משלי ח, כב.
 29) תהלים קמה, יח.
 30) ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח. איכ"ר
 פתיחתא ב. תקו"ז תכ"א (ג, א). וראה ברכות
 ה, ריש ע"ב. וראה לקו"ת פינחס שם.
 31) ראה זח"ג עג, א.
 32) בד"ה כי מראש צורים די"ב תמוז פ"ו
 (תו"מ חנ"ג ס"ע 192 ואילך).
 33) שמו"ר פט"ו, ז.
 34) בלק כג, ט.
 35) ראה ב"ר פי"ד, ז. וראה שם פי"ב, ו.
 פי"ג, ג (וביפ"ת שם).

התורה שקדמה לעולם, כמארז"ל³⁶ אלפיים שנה קדמה תורה לעולם, דפירוש קדמה אינו (רק) בזמן, אלא ענין הקדימה היא קדימת המעלה (ומצד זה נעשית גם הקדימה בזמן), להיות שורש ומקור העולמות הוא מבחי' מדות, אבל התורה קדמה לעולם, להיות כי אורייתא מחכמה נפקת³⁷, בחי' המוחין.

והענין בזה, דהנה, מלשון רז"ל אלפיים שנה קדמה תורה לעולם, משמע, שקדימת המעלה דתורה לעולם היא בהגבלה (אלפיים שנה), ולא קדימה שבאין ערוך כלל. ולכאורה אינו מובן, הרי ידוע שהתורה היא שלא בערך לגמרי לעולם, וכמ"ש³⁸ ואהי' אצלו גו' שעשועים גו' לפניו, ונעלמה מעין כל חי³⁹, היינו, שכל הנבראים שבעולם, כל חי, אין להם ערך כלל לגבי התורה. אך הענין הוא, שמצד זה שהתורה היא באין ערוך לגמרי לעולם (שעשועים גו' לפניו), הנה גם כאשר יורדת ונעשית בערך לעולם, הרי זה באופן שקדמה לעולם אלפיים שנה. ויובן גם מענין קדימת המוחין למדות, שזהו"ע אלפיים שנה קדמה כו', כפי שמבאר בד"ה איתא במדרש תילים הנ"ל שאלפיים הו"ע אאלפך חכמה אאלפך בינה⁴⁰, שהם בחי' מוחין, והם קדמו לעולם שהוא בחי' מדות⁴¹. דהנה, מוחין ומדות הם בבחי' עילה ועלול, ובבחי' זו שייכים המדות אל המוחין, שהרי בעילה ועלול מחייבת העילה את העלול, והיינו, שכאשר העילה היא בשלימותה אזי מוכרח להיות ממנה העלול, ונמצא, שקדימת המוחין אל המדות בבחי' זו היא קדימה שבערך. אך יש גם בחי' המוחין כפי שהם לעצמם, שהם באין ערוך אל המדות, שהרי מוחין ומדות הם ענינים שונים ועד שהם הפכים זה מזה⁴², שהמוחין הם בבחי' התיישבות וקרירות, והם לעצמם, משא"כ המדות הם בדרך התפעלות והרגש, והם בשביל הזולת. וכפי שמבאר בהמאמר, שמצינו באברהם (שענינו מדת החסד) דכתיב בי⁴³ והוא יושב פתח האוהל כחום היום, שענין מה שישב על הפתח הוא שחיפש אחר עוברים ושבים בכדי שיהי' לו למי להשפיע החסד, כי בלתי המקבל מתאבד כל פעולת המשפיע כו'. והיינו לפי

41 ראה לקו"ת שה"ש א, סע"ד. המשך והחרים תרל"א (סה"מ תרל"א ח"א ע' רפט). ועוד.

42 ראה סה"מ תרצ"ז ס"ע 218 ואילך. וראה גם רד"ה יהי' ה' אלקינו עמנו (תו"מ חנ"ג ע' 158).

43 וירא יח, א ובפרש"י.

36 ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד. וש"נ. זח"ב מט, א.

37 זח"ב קכא, א. וראה ג"כ שם פה, א.

38 משלי ח, ל.

39 איוב כח, כא. וראה תניא קונטרס

אחרון קסא, א. סהמ"צ להצ"צ מ, ב ואילך.

40 איוב לג, לג. שבת קד, א.

שכללות ענין המדות הוא בשביל הזולת, וכאשר חסר הזולת אזי לא שייך ענין המדות, ועד שמצד זה נחסר גם בעצמו כו'. משא"כ המוחין הם לעצמו ולא בשביל הזולת, וגם כשלא יש למי להשפיע דבר שכל, הרי הוא יכול לישיב ולהשכיל השכלות. ואף שגם במוחין אמרו רז"ל⁴⁴ הרבה קיבלתי מרבתי הרבה קיבלתי מחברי ומתלמידי יותר מכולם, הרי⁴⁵ ענין זה הוא רק הדרך כיצד לבוא לענין המוחין, אבל השגת השכל גופא, ובפרט באופן של העמקה והתמסרות (צוטרפגן זיך), שעי"ז מעורר וממשיך גילוי כח המשכיל בעילוי אחר עילוי, הרי זה דוקא כשהוא לעצמו ולא ע"י זולת, והיינו, שבמדריגה זו אין מקום להזולת, ואדרבה, הזולת גורם בלבול וטרדה כו'. ונמצא, שיש ב' מדריגות במוחין, כפי שהם בשייכות אל המדות, וכפי שהם לעצמם שאז הם שלא בערך אל המדות. וכיון שהמוחין מצד עצמם הם שלא בערך אל המדות, לכן גם כאשר המוחין נעשים שייכים אל המדות, הן בבחי' המדות שבשכל, והן בפעולת המוחין שתהי' הולדת המדות כפי שהם במקומם, ועד לבחי' המוחין שבמדות, הנה גם שם תהי' קדימת המוחין אל המדות. ומזה מובן גם בענין קדימת התורה לעולם, שמצד הקדימה שבאין ערוך, הנה גם כשבאה להיות בערך העולם קדמה אלפיים שנה לעולם.

וזהו הטעם שהפעולה בעולם שתושלם בו כוונת הבריאה היא ע"י התורה דוקא, דכיון שהתורה קדמה לעולם, קדימה שבאין ערוך, שממנה נמשכת הקדימה דאלפיים שנה גם כשבאה להיות בערך העולם, לכן בכחה לפעול בעולם להיות כפי כוונת הבריאה. ומצד זה הנה הפעולה בעולם הו"ע עיקרי בתורה, כדאיתא בזוהר⁴⁶ אמאי אקרי תורה בגין דאורי, שהתורה היא הוראה⁴⁷, והרי ענין ההוראה שייך לזולת דוקא, זולת כפשוטו או זולת שבעצמו, שזהו כל דבר שהוא מחוץ לבחי' המוחין. ואעפ"כ, אין זה בסתירה לכך שהתורה היא שעשועים גו' לפניו, ונעלמה מעין כל חי, ואדרבה, הא בהא תליא, שדוקא כפי שהתורה באה לפעול בעולם, למטה דוקא, במעמד ומצב שלמצרים ירדתם ויצר הרע יש ביניכם⁴⁸, אזי לוקחים את פנימיות ועצם התורה, כפי שנעלמה מעין כל חי.

ה) אמנם אף שרוצים אנו ליגע בתורה יומם ולילה (כיון שדוקא ע"י התורה פועלים בעולם שתושלם בו כוונת הבריאה, כנ"ל),

47) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים להרד"ק ערך ירה.
48) שבת פח, ב ואילך.

44) תענית ז, א.
45) ראה סה"מ תרצ"ז שם.
46) ח"ג נג, ב.

מ"מ, אין לנו פנאי. והענין בזה, שמצד זה גופא שענין התורה הוא לפעול בעולם, יש תפיסת מקום למציאות העולם, שלכן, הנה גם ע"פ התורה יש סדר עבודה באופן דהנהג בהם מנהג דרך ארץ⁴⁹, ולא באופן שהעסק בתורה הוא יומם ולילה. ועד כדי כך, שאפילו מי שתורתו אומנתו⁵⁰ צריך ללמוד תורה באופן של שייכות לעולם, שזהו גם דיוק הלשון תורתו אומנתו, ע"ד מארז"ל⁵¹ על הפסוק⁵² ואהי' אצלו אמון, התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה בבריאת העולם, וזהו גם הפירוש דתורתו אומנתו, שלימוד התורה שלו פועל בעולם. ובזה יובן מה שמצינו⁵² שגם רשב"י שהיתה תורתו אומנתו⁵³ הי' מתפלל פעם אחת בשנה, והיינו לפי שגם אצל מי שתורתו אומנתו צריך להיות הלימוד באופן שהתורה תפעל בעולם, ולכן הי' גם רשב"י מוכרח להתפלל עכ"פ פעם אחת בשנה. וזהו שאמרו ישראל רוצים אנו כו' אבל אין לנו פנאי, דמכיון שמצד פעולת התורה בעולם יש תפיסת מקום למציאות העולם, הנה מצד ההעלם וההסתר שבעולם, עולם מלשון העלם⁵³, יכול להיות מעמד ומצב שאין לנו פנאי (ועד להעדר הפנאי כפשוטו) ליגע בתורה יומם ולילה.

ו) **ועל** זה אמר להם הקב"ה, קיימו מצות תפילין ומעלה אני עליכם כאילו אתם יגיעים בתורה יומם ולילה, שמזה מובן, שמצות תפילין שייכת ללימוד התורה (ובפרט עי"ז שאמרו להם הקב"ה כו' מעלה אני עליכם כו', שהרי דיבורו של הקב"ה חשיב מעשה⁵⁴), אבל אעפ"כ אין זה כמו לימוד התורה ממש, אלא רק מעלה אני עליכם כאילו כו'.

ולהעיר שעד"ז מצינו בנוגע לספר תהלים [ועפ"ז יומתק שמאמר זה הובא במדרש תהלים דוקא], דהנה, ספר תהלים הוא הממוצע בין תורה לתפלה, שהרי ספר תהלים הוא א' מכ"ד כתבי קודש שבתורה⁵⁵, ויחד עם זה, ענינו של ספר תהלים הוא תהילות ותשבחות (כדאיתא בברכות⁵⁶), שזהו כללות ענין התפלה. ואעפ"כ, יש בו גם מעלת ההבנה והשגה שבתורה (בחז"י חכמה שלמעלה), כפי שביקש דוד המלך ע"ה יהיו לרצון אמרי פי גו'⁵⁷, שיהיו קורין בהם כו' ונוטלין עליהן שכר כנגעים ואהלות⁵⁸ (וכמשנ"ת במק"א⁵⁹ מה שנקט נגעים ואהלות דוקא).

54) ראה ב"ר פמ"ד, כב. ועוד.

55) ב"ב יד, ב.

56) ג, ב. ז, ב.

57) תהלים יט, טו.

58) מדרש תהלים א. יל"ש שם רמז תריג.

59) ראה "רשימות" חוברת נב ע' 7 ואילך.

49) ראה ברכות לה, ב.

50) שבת יא, א.

51) ב"ר פ"א, א.

52) ראה רבינו יונה ברכות ה, א ד"ה

אלא ביני).

53) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

ויש להוסיף ולבאר טעם החילוק בין ענין היגיעה בתורה יומם ולילה למצות תפילין, שבנוגע ליגיעה בתורה יומם ולילה, הנה מצד גדרי העולם יכולה להיות המניעה שאין לנו פנאי, משא"כ בנוגע למצות תפילין. והענין בזה, שבלימוד התורה הפעולה היא לפעול שינוי באויר העולם, משא"כ במצות תפילין, אף שפועלת בעולם, כמ"ש⁶⁰ וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך, ואמרו רז"ל⁶¹ אלו תפילין שבראש, אין זה פעולה של שינוי העולם (איבערמאכן וועלט), כי אם ויראו ממך בלבד. ועוד זאת, שבמצות תפילין הפעולה היא בעולם קטן זה האדם⁶², שתהי' אצלו המשכת המוחין במדות. וכמבואר בדרושי חסידות⁶³ בביאור מאמר הזהר פ' ואתחנן⁶⁴ בענין התפילין, שד' הבתים וד' הפרשיות הם כנגד ד' מוחין, וענין הרצועות שנמשכים מן הבתים הוא המשכת המוחין למדות⁶⁵. וזהו גם טעם הדין שקדושת הרצועות היא פחותה מקדושת הבתים⁶⁶, משום שענין הרצועות הוא ההמשכה למטה מן המוחין. אלא, שע"י הפעולה בהאדם נפעל גם בעולם, דכיון שאת העולם נתן בלבם⁶⁷, הנה ע"י שהאדם פועל בעצמו, בד' היסודות שבו, הרי זה נמשך גם בכללות העולם כולו המורכב מד' יסודות (כמבואר ברמב"ם הלכות יסודי התורה⁶⁸). וכיון שהתפיסת מקום של מציאות העולם מצד הצורך בהפעולה לשנות את העולם היא בלימוד התורה דוקא, לכן הנה דוקא בנוגע ללימוד התורה יכולה להיות מניעה מצד גדרי העולם, שאין לנו פנאי.

ועוד יש לומר בהחילוק שבין לימוד התורה למצות תפילין⁶⁹, שהמשכת המוחין במדות ע"י התורה היא בבחי' זו"נ (יומם ולילה) דאצילות, וכן הוא בענין ראשית תבואתה (כנ"ל (ס"ג) בענין ב' ראשית, תורה וישראל, שהו"ע הפעולה דישראל ע"י התורה), תבואת ה', ה' אחרונה דשם הוי', ספירת המלכות, הרי זה כפי שהיא בעולם האצילות. וכידוע⁷⁰ שיש במלכות ב' מדריגות, כפי שהיא בעולם האצילות, שאז נקראת אנכי שלומי אמוני ישראל⁷⁰, וכפי שיורדת לבי"ע. ופעולת התורה היא במלכות

65 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סכ"ח סו"ס ז.
66 קהלת ג, יא. וראה גם לקו"ת במדבר ה, ב.
67 פ"ד ה"א.
68 קטע זה לא ה' ברור בזכרון השומעים (המור"ל).
69 לקו"ת שה"ש ח, ב ואילך. ובכ"מ.
70 שמואל"ב כ, יט.

60 תבוא כח, יו"ד.
61 תנחומא פקודי ג. זח"ג רנו, ב. תקו"ז תס"ט (ק, ב. קא, א). וראה אדר"ג פל"א.
62 סידור שער התפילין ו, ג ואילך. אמרי בינה שער התפילין קט, א ואילך.
63 רסב, א.
64 ראה סה"מ תרפ"ז ס"ע קמב. תרח"ץ ע' נז. תרצ"ט ע' 159. ועוד.

כפי שהיא באצילות. משא"כ המשכת המוחין במדות ע"י מצות תפילין היא גם במלכות כפי שיוורת לבי"ע. וזהו הטעם שהמניעה שמצד גדרי העולם שאין לנו פנאי שייכת רק בלימוד התורה ולא במצות תפילין, כיון שע"י התורה לא נעשית ההמשכה למטה בעולם, כי אם ע"י מצות תפילין דוקא.

(ז) **והנה** ענין המשכת המוחין במדות שנעשה ע"י הנחת תפילין מתחיל ביום הבר מצוה, כשנעשה בן י"ג שנה ויום אחד, שאז נעשה בר דעת⁷¹, ואז צריך להמשיך המוחין בהמדות, שזהו גם מ"ש⁷² וחזקת והיית לאיש⁷³, דהתואר איש מורה על תוקף המדות⁷⁴, כמאמר כאיש גבורתו⁷⁵, והיינו, שאז ניתנים לו הכחות לפעול בעניני המדות, לברר את היצה"ר דאקדמי טעניתי⁷⁶, ועי"ז לפעול גם בכירור העולם. וע"פ האמור לעיל שעיקר הענין דכירור העולם נעשה ע"י התורה, מודגש בבר מצוה גם ענין התורה, שזהו שהמצוה הראשונה שמתחייב בה כשנעשה גדול היא מצות קריאת שמע (וכמבואר במ"א⁷⁷ שזהו הטעם שהתחלת הש"ס היא מאימתי קורין את שמע בערבין), שנוסף על ענין המס"ג שבק"ש, בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך⁷⁸, יש בזה גם ענין התורה, כדאיתא בירושלמי⁷⁹ בכיאר טעמי דרשב"י שאין מפסיקין מתלמוד תורה לק"ש, כי, זה שינון וזה שינון ואין מבטלין שינון מפני שינון. ובפרטיות יותר ישנו ענין זה במצות תפילין גופא, שזהו החילוק בין תפילין של יד שכנגד הלב לתפילין של ראש שכנגד המוח, שהו"ע התורה⁸⁰. וזהו גם שעיקר הבירור נעשה ע"י תש"ר (תורה), שלכן סדר הנחתן הוא באופן שמקדימין תש"י לתש"ר, כי, תש"י הו"ע יחודא תתאה, אתכפיא, ותש"ר הו"ע יחודא עילאה⁸¹, אתהפכא [אף שבמק"א מבואר שביחוד"ע לאמיתתו שהוא באצילות לא שייך אפילו ענין אתהפכא, משום שבאצילות לא יגורך רע⁸²]. והרי שלימות הבירור הוא באופן של אתהפכא דוקא.

(77) ראה חידושי הרי"ם ריש מס' ברכות. לקו"ש ח"ט ע' 590 בהערה. שיחת י"ב תמוז סס"ב (תור"מ חנ"ג ע' 253).

(78) ואתחנן ו, ה.

(79) ברכות פ"א ה"ב.

(80) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 53.

(81) ראה אוה"ת ואתחנן ע' שלד ואילך.

ע' שמו. שה"ש ע' תשל ואילך. ועוד.

(82) תהלים ה, ה. וראה לקו"ת במדבר ג,

סע"ג.

(71) ראה קונטרס התפלה ע' 15 ואילך. סה"מ עת"ר ע' קטו. לקו"ש חט"ו ע' 289 ואילך. אנציק' תלמודית ערך גדול בתחלתו. רש"י.

(72) מלכים-א ב, ב.

(73) ראה ד"ה וחזקת והיית לאיש ד"ט תמוז (לעיל ע' 14). לקו"ש חט"ו שם.

(74) ראה סה"מ היש"ת ע' 96 ואילך.

(75) ספר שופטים ח, כא.

(76) ראה זח"א קעט, סע"א ואילך.

ח) ויש לקשר זה עם ענינו של בעל הגאולה די"ב תמוז, המרומז בשמו, שהרי ענינו של יוסף הוא כמ"ש⁸³ אלה תולדות יעקב יוסף, ומבואר בזה⁸⁴ שהו"ע ההמשכה (דיעקב) בבי"ע, ובאופן דיוסף הוי' לי בן אחר⁸⁵, כפירוש אדמו"ר הצ"צ⁸⁶ לעשות מהאחר בן, שהוא ענין התשובה, בחי' אתהפכא. וענין זה ממשיכים ופועלים גם בימי בין המצרים (ובפרט ע"י הנחת תפילין, שע"ז פועלים להיות הקב"ה מניח תפילין, כולל גם תש"ר, בחי' אתהפכא), שיקויים היעוד והפכתי אבלם לששון⁸⁷, ויהפכו ימים אלו לששון ולשמחה⁸⁸, בגאולה האמיתית והשלימה, וכמו בגאולת י"ב תמוז שהיתה באופן דהיא נפלאת בעינינו⁸⁹, ובאופן שראו כל אפסי ארץ כו'⁹⁰, ועד שהם בעצמם הודו שהי' זה באופן נסי (כמבואר לעיל⁹¹), וכן תהי' לנו, שיקויים היעוד ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר⁹², בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

87) ירמי' לא, יב. הובא בטור או"ח סו"ס תקפ.	88) וראה גם ביאורי הוזהר פ' ויחי — לאדמו"ר האמצעי כט, ד ואילך. ולאדמו"ר הצ"צ ח"א ע' קסח ואילך. אוה"ת ויחי שפה, ב ואילך. ועוד.
88) ראה רמב"ם הל' תעניות בסופן.	89) וראה גם ביאורי הוזהר פ' ויחי — לאדמו"ר האמצעי כט, ד ואילך. ולאדמו"ר הצ"צ ח"א ע' קסח ואילך. אוה"ת ויחי שפה, ב ואילך. ועוד.
89) ע"פ תהלים קיח, כג.	90) תהלים צח, ג.
90) תהלים צח, ג.	91) וראה גם ביאורי הוזהר פ' ויחי — לאדמו"ר האמצעי כט, ד ואילך. ולאדמו"ר הצ"צ ח"א ע' קסח ואילך. אוה"ת ויחי שפה, ב ואילך. ועוד.
91) בשיחות די"ב תמוז (תו"מ חנ"ג ע' 213 ואילך. ע' 240 ואילך).	92) וראה גם ביאורי הוזהר פ' ויחי — לאדמו"ר האמצעי כט, ד ואילך. ולאדמו"ר הצ"צ ח"א ע' קסח ואילך. אוה"ת ויחי שפה, ב ואילך. ועוד.
92) ישעי' מ, ה.	85) ויצא ל, כד.
	86) אוה"ת ויצא רכ, א. וראה סה"מ תרס"א ע' קסד. תרח"ץ ע' ל.

בס"ד. חלק משיחות ש"פ פינחס, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

א. מאמר (כעין שיחה) ד"ה איתא במדרש תילים.

* * *

ב. דובר לעיל (במאמר¹) אודות טענת בנ"י "רוצים אנו ליגע בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי"², שמצד מדרגת התורה כפי שנמשכת ובאה למטה, יש נתינת מקום למעמד ומצב ש"אין לנו פנאי" ליגע בתורה יומם ולילה, כיון שצריך לעסוק גם בעניני העולם.

ועד כדי כך, ש"כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה"³, שבזה נכלל גם האופן היותר נעלה בענין ה"מלאכה", כפי שמפרש כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴ שקאי על אהבת ישראל, ועל זה נאמר "כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה", כי, "כל האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו"⁵, אלא צ"ל תורה וגמילות חסדים⁶ (אהבת ישראל).

ג. וכיון שהתורה כללות ופרטות נאמרה⁷, הנה כשם שלמעלה יש מדרגת התורה כפי שהיא למעלה מהעולם, וכפי שנמשכת ובאה למטה (עד למעמד ומצב ש"אין לנו פנאי"), ישנם גם ב' מדרגות אלו בתורה כפי שנמשכת למטה.

ובכללות — הרי זה החילוק שבין תורה למצוות, החל ממצות תפילין ש"הוקשה כל התורה (מצוות התורה)⁸ כולה לתפילין"⁹:

תורה (שבע"פ) — ענינה גילוי רצון העליון¹⁰, אבל היא עדיין למעלה מהעולם, שהרי אין בה עור הבהמה שממנו עושים הבתים דתפילין, וכן הקלף והדיו לכתבת הפרשיות כו', וישנו רק הלימוד של האדם, באופן של "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו כו'" כמבואר בארוכה בתניא¹¹;

(1) ע' 34 ואילך. רע"א. וראה סה"מ תש"ח ע' 266 בהערה.
 (2) מדרש תהלים עה"פ (א, ב) כי אם (7) ראה חגיגה ו, סע"א ואילך. וש"נ. וראה גם תו"מ ח"ג ע' 343. וש"נ.
 (3) אבות פ"ב מ"ב.
 (4) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 115.
 (5) יבמות קט, ב.
 (6) תו"א מקץ מב, ג. לקו"ת ויקרא ה, (8) ראה גם תו"מ חנ"א ריש ע' 224. וש"נ.
 (9) קידושין לה, א. וש"נ.
 (10) ראה תניא אגה"ק סכ"ט.
 (11) פ"ה.

ואילו השייכות לעולם, שיתאחד עם הקב"ה — נעשית ע"י המצוות, כמו במצות תפילין, ע"י עשיית הבתים מעור בהמה, וכתיבת הפרשיות בדיו על הקלף,

אלא שענין זה נעשה דוקא ע"י בני, כמבואר בתו"א בד"ה הבאים ישרש יעקב¹², ש"זהו דוקא כשאישי ישראל מניח אותם .. משא"כ .. כשעכו"ם מניח אותם לא יצמח מזה שום גלוי כלל, והיינו כמשל כח הצומח שבארץ שלא בכל מקום נצמח הפרי .. כמו"כ דוקא לישראל נאמר¹³ כי תהיו אתם לי ארץ חפץ".

ומזה מובן, שב ישראל גופא ישנם גם ב' אופנים אלו: מעמד ומצב שלמעלה מהעולם — קודם הנישואין, ו"גם אחר הנישואין יוכל ללמוד ב' או ג' שנים בלי טרדה גדולה כל כך בטרם יוליד בנים הרבה" (כמ"ש רבינו הזקן בהל' ת"ת¹⁴); ומעמד ומצב ש"אין לנו פנאי" — "בן עשרים לדרוף"¹⁵, לאחרי ב' או ג' שנים לאחר הנישואין, כשיוליד בנים כו'.

ד. אמנם, מצד הענין ד"כללות ופרטות נאמרה", הנה גם כשנמצאים במעמד ומצב שלמעלה מהעולם, אמרו רז"ל "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו", אלא צ"ל תורה וגמ"ח, כנ"ל.

וזהו כללות ענין השליחות שתיקן כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁶, שבימי הקיץ נוסעים התלמידים לעסוק בחיזוק בני" לעורר אצלם את נקודת היהדות, לקיים הציווי "הוכח תוכיח את עמיתך"¹⁷, אבל בדרכי נועם ודרכי שלום, ללמדם את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה¹⁸.

אבל, פעולה זו גופא צריכה להיות כלולה מענין התורה:

הפעולה דקירוב הזולת היא ע"י התורה, ובדיבור דוקא, כדרשת חז"ל¹⁹ על הפסוק²⁰ "חיים הם למוצאייהם", "אל תקרי למוצאייהם, אלא למוצאייהם בפה", ולכן צריכים לדבר עניני תורה, נגלה וחסידות, ובשופי, כך, שיראו את מעמדו ומצבו של המדבר, שבמשך כל השנה כולה יושב בד' אמות של תורה ותפלה, ופנוי אך ורק ללמוד תורה

(תו"מ חנ"ג ע' 252). וש"נ.

17 קדושים יט, יז.

18 ע"פ לשון הכתוב — יתרו יח, כ.

ויקרא ד, ב. ועוד.

19 עירובין נד, רע"א.

20 משלי ד, כב.

12 שמות נג, ד.

13 מלאכי ג, יב.

14 פ"ג ה"א.

15 אבות ספ"ה.

16 ראה סה"ש תשי"ט ע' 324, ובהערה

61 שם. וראה גם שיחת י"ב תמוז סס"א

ולהתפלל²¹, ורק במשך שבועות אלו מעמיד את עצמו במעמד ומצב ש"אין לנו פנאי ליגע בתורה יומם ולילה", כדי להתעסק בקירוב בני".

וכיון שיכול להיות שבהיותו בדרך לא יהי' ברשותו ספר או מאמר, צריך לשנן בע"פ כו"כ עניני תורה, נגלה וחסידות, כדי שיוכל ללמוד גם "בלכתך בדרך"²², במחשבה או בדיבור, בכל מקום לפי ענינו.

זאת ועוד: כיון שהנסיעה היא כדי לפעול על הזולת שיצא מהמדידות וההגבלות שלו, הנה כדי שיוכל לפעול זאת, צריך הוא בעצמו לצאת מהמדידות וההגבלות שלו, ולכן עליו לשנן עניני תורה, נגלה וחסידות, יותר מהמדידות וההגבלות שלו, וכל המרבה הרי זה משובח.

וכיון שרוצים למלא את רצון המשלח, ויודעים שאם משנים אפילו פרט אחד, אזי מתעוררת שאלה על כל ענין השליחות (כמובא באחרונים²³), ורוצים ומתברכים ("מ'ווינטשט זיך") שמילוי השליחות יהי' בהצלחה רבה, למעלה מן המשוער — הנה ההצלחה יכולה להיות דוקא ע"י הדיבור בעניני תורה, נגלה וחסידות, ובשופי, ללא שום אמתלאות.

ה. וכללות הענין בזה:

תכלית הכוונה היא — לפעול ב"חוצה", ועד שסוכ"ס יכניסו את ה"חוצה" בפנים; אבל ההתחלה היא עי"ז שמביאים את ה"מעייין" ל"חוצה". ובזה גופא — כיון שיש חילוקי דינים בין ההמשכה מהמעייין לאחרי שנפסק (העבירו ע"ג בריכה והפסיקו) לגבי המעייין כפי שהוא במקורו²⁴, צריכים להביא ל"חוצה" את המעייין עצמו — אע"פ ש"מעייין" ו"חוצה" הם שני הפכים.

ועז"נ²⁵ "ומפני חטאינו גלינו מארצנו", שנוסף על הפירוש הפשוט ש"גלינו" הו"ע של עונש שבא בגלל "חטאינו", ישנו גם הפירוש ש"גלינו מארצנו" קאי על עבודת הברורים עצמה, שאינה כמו בזמן שלמה, כאשר

כוונת השליחות של הנסיעה מהתם להכא!... קבל על עצמך עול של משמעת, ושב ללמוד תורה, ותחסוך לעצמך את כל בלבולי הראש ("אלע קאפ דרייעניש").

(22) ואתחנן ו, ז.

(23) חידושי הצ"צ על הש"ס מעילה רפ"ו (קסט, א"ב). שו"ת שלו חאה"ע סרע"א סק"ט. וש"נ.

(24) ראה תו"מ ח"ג ע' 132 ואילך. וש"נ.

(25) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

(21) כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר, שיש כאלו שטוענים שאינם יכולים להתמודד עם היצה"ר וללמוד מתוך ישוב הדעת ("זיצן און לערנען"); הוא אינו מסודר, ענין זה אינו לפי רוחו וענין זה אינו לפי טבעו, ולכן, מידי יום ביומו מחפש ענינים אחרים כו'. וכל זה — לאחרי שנכנסים לחובות כדי לנסוע לברוקלין, ובבואם לכאן "לוקחים" רק אורות מקיפים... ובכן: עליהם לדעת שלא זו היא כוונת השליחות של ירידת הנשמה בגוף, ולא זו היא

"קיימא סיהרא באשלמותא"²⁶, שעבודת הבירורים היתה מתוך מנוחה, "איש תחת גפנו ותחת תאנתו"²⁷, אלא "מפני חטאינו" — חטא מלשון חסרון, כמ"ש²⁸ "אני ושלמה בני חטאים", שפירושו חסרים²⁹ — נעשית עבודת הבירורים גופא במעמד ומצב ד"גלינו מארצנו".

ובמעמד ומצב ד"גלינו" צריך להמשיך ולהכניס את האל"ף — אין סוף, אלופו של עולם, ע"י התורה (כאמור לעיל שצריך לשנן בע"פ עניני תורה כו'), ועי"ז נעשה מ"גולה" — "גאולה"³⁰, בקרוב ממש, ע"י משיח צדקנו.

ו. ואשרי חלקם של כל אלו שנוסעים בשליחות כ"ק מו"ח אדמו"ר כדי לזכות את הזולת,

— זולת כפשוטו, החל מהזולת שבעצמו גופא, כפי שמצינו³¹ שז"א נקרא זולת לגבי חו"ב —

להאיר אצלם את "נר הוי' נשמת אדם"³², ע"י התורה, שנקראת "תורה אור"³³.

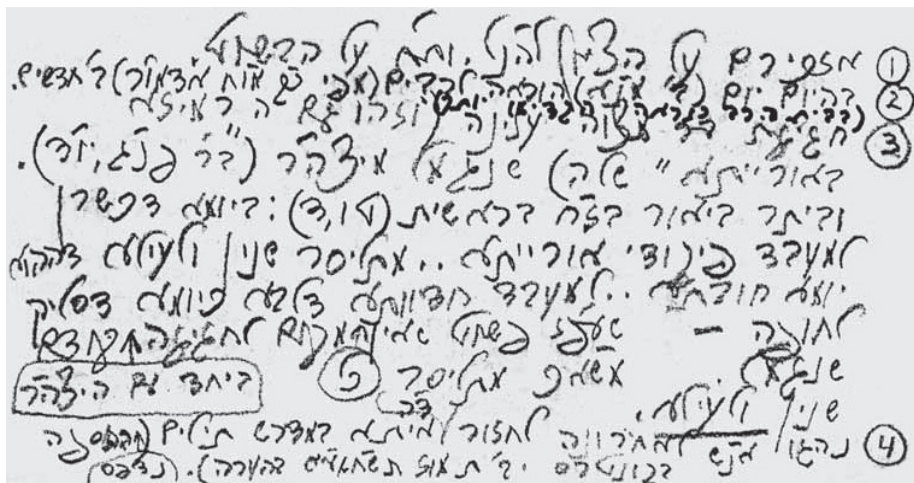
[כ"ק אדמו"ר שליט"א סיים בברכה להשלוחים].

* * *

26) זח"א קנ, רע"א. רגנ, א"ב. רכה, סע"ב. ועוד. וראה גם שמור"ר פט"ו, כו.
 27) מלכים-א ה, ה.
 28) שם א, כא.
 29) ראה פרש"י עה"פ. לקו"ת מטות פב, א. ובכ"מ.
 30) ראה ויק"ר ספ"ב. לקו"ת בהעלותך לה, ג. ובכ"מ.
 31) יהל אור ע' תנה.
 32) משלי כ, כז.
 33) שם ו, כג.

הוספה

- (1) אזכירם על הציון להנייל. ותייח על הבשוי"ט.
- (2) בהיום יום (בי' מני"א) הוראה לרבים (מפי כ"ק מו"ח אדמו"ר) בי' חדשים. (בבית הרב כנראה הקדימו יותר).
- (3) חגיגת בר מצוה ענינה (וזהו גם הי"רמיזא באורייתא"י שלה) שנגמל מיצה"ר (בי"ר פני"ג, יו"ד). וביתר ביאור בז"ח בראשית (טו, ד): ביומא דכשרן למעבד פיקודי אורייתא .. מתליסר שנין ולעילא דההוא יומא חובתא .. למעבד חדותא דלבא כיומא דסליק לחופה — שעפ"י פשוט שאין כל מקום לחגיגה ביחד עם היצה"ר קודם שנגמל. משא"כ מתליסר שנין ולעילא.
- (4) נהגו אנ"ש לאחרונה לחזור ד"ה איתא במדרש תילים (נדפס בהוספה בקונטרס יב' תמוז תשי"ח. ועיי"ש בהערה).

מצילום כתי"ק.

הוראה לרבים .. בי' חדשים: קודם הבר מצוה — מתחילין להניח תפילין.

(בבית הרב כנראה הקדימו יותר): ראה אג"ק ח"ג אגרת תקג (סוס"ה). תורת מנחם — רשימת היומן ע' קפט. וש"נ.

נהגו אנ"ש לאחרונה לחזור ד"ה איתא במדרש תילים: ראה גם אג"ק ח"ה אגרת בתלט. הי"ט אגרת דקלד. ובכ"מ.

נדפס בהוספה בקונטרס יב' תמוז תשי"ח: ולאח"י בסה"מ תשי"ח ע' 271 ואילך.

לעילוי נשמת

אמנו מרת **חנה** ע"ה

בהרה"ח ר' **מנחם מאניש** ע"ה

נלבי"ע יו"ד ניסן ה'תשע"ג

אבינו הרה"ת ר' **מנחם מענדל** ע"ה

בהרה"ח הרה"ת **חיים שאול** ע"ה

נלבי"ע י"ג כסלו ה'תשס"ו

ברוק

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי ולזכות צאצאיהם
שיחיו לאורך ימים ושנים טובות